

ЪРНЕСТ ХЕМИНГУЕЙ СТАРЕЦЪТ И МОРЕТО

Превод от английски: Димитри Иванов, 1982

chitanka.info

„Старецът и морето“ е повест от Ърнест Хемингуей. Написана е през 1951 година в Куба и е едно от най-добрите произведения на Хемингуей. Две години след издаването ѝ, през 1952 авторът получава нобелова награда за литература.

Основните герои в творбата са старият рибар Сантяго и момчето на име Манолин. Двамата са добри приятели и често излизат в морето за риба. Момчето помага на стареца в живота и често двамата обсъждат бейзболните мачове. Единствената прехрана на Сантяго е риболова, а парите, които ще получи зависят само от слуката в морето. След като 84 дни старецът не е успял да улови нищо, той се решава да навлезе навътре в океана, където вярва, че ще има големи риби.

Източник: [Уикипедия, свободната енциклопедия](#)

Статията „Старецът и морето“ от [Уикипедия](#) се разпространява при условията на [Лиценза за свободна документация на ГНУ](#). (Можете да разгледате [историята и авторите на статията](#).)

Той беше старец, който ходеше за риба сам с малка лодка в Гълфстрийм и ето вече осемдесет и четири дни излизаше, без да улови нещо. През първите четиридесет дни бе взимал едно момче със себе си. Но след тези четиридесет дни, без да хванат нито една риба, родителите на момчето му казаха, че старецът е вече окончателно „салао“, което значи, че съвсем не му върви, и по тяхно нареждане момчето тръгна с друга лодка, а с нея още през първата седмица уловиха три едри риби. Тъжно беше на момчето да гледа как старецът се връща всеки ден с празна лодка и то винаги отиваше до брега да му помогне да изнесе навитите въжета, куката и харпуна или свитото около мачтата платно. По платното имаше кръпки от брашнени чували и навито, то бе като знаме на пълно поражение.

Старецът бе слаб и мършав, с дълбоки бръчки на врата. По бузите му личаха кафяви петна от доброкачествения кожен рак, който се образува при отражението на слънцето върху водите на тропическото море. Петната стигаха почти до края на бузите, а по ръцете му имаше дълбоки следи на рани от въжетата, получени при изтегляне на тежки риби. Тия белези не бяха скорошни. Те бяха стари като почвата в някоя безрибна пустиня, проядена от ерозията.

Всичко у него беше старо освен очите му, а те имаха същия цвят като морете и бяха бодри и още непобедени.

— Сантяго — му каза момчето, като се изкачваха по брега от мястото, където бяха изтеглили лодката, — пак мога да излизам с тебе. Спечелихме малко пари.

Старецът беше научил момчето да лови риба и то го обичаше.

— Не — рече старецът. — На твоята лодка ѝ върви. Остани с тези хора.

— Но не помниш ли как ти излиза осемдесет и седем дни с лодката, без да уловиш нито една риба, пък след това три седмици наред всеки ден улавяхме все големи риби?

— Спомням си — отвърна старецът. — Знам, че ме остави, не защото ми нямаш вяра.

— Татко ме накара да те напусна. Момче съм и трябва да му се подчинявам.

— Знам — каза старецът. — Това е съвсем естествено.

— Той не ти вярва много.

— Не — отговори старецът, — но ние си имаме вяра, нали?

— Да — рече момчето. — Нали може да те почерпя една бира на „Терасата“, пък после ще занесем нещата в къщи.

— Защо пък да не може! — каза старецът. — То си е редно между рибари.

Те седнаха на „Терасата“ и много от рибарите се присмяха на стареца, но той не се ядоса. Някои измежду по-старите рибари го погледнаха и се натъжиха. Но те не се издадоха и учтиво заговориха за течението, за дълбочините, в които бяха пускали въдиците, за задържалото се хубаво време и за това, което бяха видели. Рибарите, на които бе провървяло през деня, се бяха вече прибрали и изчистили уловените марлини^[1]. Те просваха всяка риба напреки върху две дъски и четирима души я отнасяха до склада, олюлявайки се под тежестта. Там чакаха камиони с лед, за да я откарат на пазара в Хавана. Онези, които бяха уловили акули, ги бяха занесли в консервената фабрика в отвъдната страна на заливчето, където ги дигаха със скрипец, изваждаха им черния дроб, изрязваха им перките, одираха им кожата и ги нарязваха на дълги парчета за осоляване.

Когато духаше източен вятър, откъм залива се носеше миризма от консервената фабрика, но днес лъхаше само едва доловима миризма, защото вятърът задуха от север, а после стихна и на „Терасата“ беше приятно и слънчево.

— Сантяго — подзе момчето.

— Да — рече старецът.

Той държеше чашата и си мислеше за отдавна минали години.

— Да отида ли да взема сардели за утре?

— Недей. Иди да поиграеш бейзбол. Още мога да гребам, а Рохелио ще просне мрежата.

— Искам да отида. Щом не мога да ходя с тебе за риба, бих искал да ти услужа по някакъв начин.

— Нали ме почерпи една бира! — каза старецът. — Ти си вече цял мъж.

— На колко години бях, когато за пръв път ме взе в лодката?

— На пет. И за малко не загина, когато изтеглих една едра риба, преди да е съвсем изтощена. Тя за малко не разби лодката. Спомняш ли си?

— Спомнящ си как мяташе и удряше опашка, как се счупи седалището на лодката и как ти я бухаше с дървото. Спомням си как ти

ме бутна в предната част на лодката, където бяха мокрите навити въжета. Цялата лодка се тресеше и такъв шум се вдигаше от ударите ти, сякаш сечеше дърво. Спомням си и миризмата на прясна кръв по мене.

— Наистина ли си спомняш това, или го знаеш от мене?

— Спомням си всичко още от първия път, когато излязохме заедно.

Старецът го погледна с обгорели от слънцето очи, спокойни и пълни с любов.

— Ако беше мое момче, щях да те взема със себе си и да рискуваме, пък каквото, стане — каза той, — но ти си имаш баща и майка и сега си в лодка, на която й върви.

— Да ти донеса ли сарделите? Знам едно място, откъдето мога да ти намеря четири парчета стръв.

— Остана ми стръв от днес. Насолих я в една кутия. — Нека да ти взема четири парчета прясна стръв.

— Само едно — каза старецът.

Надеждата и увереността не бяха го напуснали. А сега те укрепваха, сякаш морският вятър ги освежаваше.

— Две — каза момчето.

— Две да са — съгласи се старецът. — Да не си ги откраднал?

— Мога и да открадна — отвърна момчето. — Тези ги купих.

— Благодаря ти — каза старецът.

Той беше твърде простодушен, за да се чуди кога и как бе станало тъй. Той знаеше, че е станал смирен, но знаеше също, че това не е позорно и че с нищо не накърнява гордостта му.

— Както е силно течението, утре ще имаме добър ден — каза той.

— Къде отиваш утре? — попита момчето.

— Много навътре, и ще се прибера, когато се обърне вятърът. Искам да бъда далече в морето, преди да се зазори.

— Ще се опитам да го накарам и ние да отидем навътре в морето — каза момчето, — та да ти помогнем, ако уловиш нещо много едро.

— Той не обича да лови много надалече.

— Така е — каза момчето, — но аз ще се направя, че виждам нещо, което той не може да види, да речем, някоя птица, която се върти над водата, и ще го накарам да влезем навътре за делфини.

— Толкова ли му са зле очите?

— Той е почти сляп.

— Чудна работа! — рече старецът. — Той никога не е ловил костенурки. Тоя лов мори очите.

— Но ти е години си ходил за костенурки отвъд Мъското Коуст^[2], а виждаш добре.

— Аз съм по-особен старец.

— Но як ли си сега дотолкова, че да изтеглиш някоя наистина грамадна риба?

— Як съм. Намерил съм му леснината.

— Хайде да занесем нещата до вас — каза момчето. — После ще взема серкмето и ще отида за сарделите.

Те прибраха разните принадлежности от лодката. Старецът носеше мачтата на рамо, а момчето понесе дървената кутия с навитите и гъсто сплетени кафяви въжета, пръта с куката и харпуна. Кутията за стръвта беше под дъската на кърмата заедно с дървото за доубиване на големите риби, когато ги изтегляха в лодката. Никой не би откраднал нещо от стареца, но по-добре беше да прибере платното и тежките въжета, понеже се разваляха от росата. Макар да беше уверен, че местен човек не би задигнал нещо, старецът смяташе, че няма защо да изкушава хората, като оставя пръта с куката и харпуна в лодката.

Те тръгнаха заедно нагоре по пътя до колибата на стареца и влязоха направо през отворената врата. Мачтата с навитото платно старецът облегна на стената, а до нея момчето остави сандъка и другите принадлежности. На дължина мачтата беше почти колкото едната стена на колибата. Колибата беше направена от жилавите прилистници на пъпките на царската палма, които се наричат гуано, и в нея имаше маса, креват, един стол и огнище на пръстения под, на което той си готвеше с дървени въглища. На кафявите стени, направени от сплесканите застъпващи се листа на здравето и жилесто гуано, имаше цветна картина на светото сърце Христово и друга на Богородицата от Кобре. Това бяха спомени от жена му. Някога на стената имаше и една нейна цветна фотография, но той я бе свалил, защото се чувствуваше твърде самотен, когато я гледаше. Сега я държеше на поличката в ъгъла под чистата си риза.

— Какво имаш за ядене? — попита момчето.

— В тенджерата има малко жълт ориз с риба. Искаш ли да си хапнеш?

— Не. Ще ям в къщи. Да ти запаля ли огън?

— Не. По-късно ще го запаля. Пък може и да изям ориза студен.

— Бива ли да взема серкмето?

— Разбира се.

Нямаше никакво серкме и момчето помнеше кога го бяха продали, но те се преструваха тъй всеки ден. Нямаше и никаква тенджера с жълт ориз и риба, а момчето знаеше това.

— Осемдесет и пет е щастливо число — каза старецът. — Не ти ли се ще да докарам някой марлин над петстотин килца?

— Аз ще взема серкмето и ще отида за сарделите. Ще поседиш ли на слънце пред прага?

— Ще поседя. Имам вчерашния вестник и ще прегледам бейзбола.

Момчето не знаеше дали и вчерашният вестник не е измислица. Но старецът измъкна вестника изпод кревата.

— Перико ми го даде в кръчмата — обясни той.

— Ще се върна, като взема сарделите. Ще туря и твоите, и моите заедно в лед и утре заран ще ги разделим. Като се върна, ще ми разправиш за бейзбола.

— „Янките“ не могат да загубят.

— Малко ме плашат „Индианците“ от Клиъвланд.

— Имай вяра в „Янките“, синко. Нима забравяш великия ди Маджо?

— Страх ме е и от детроитските „Тигри“, и от клиъвландските „Индианци“.

— Гледай да не почнеш да трепериш даже и от „Червените“ от Синсинати, и от чикагските „Бели чорапи“!

(Имена на американски спортни клубове. — Б. пр.)

— Ти прегледай вестника и ще ми разправиш, като се върна.

— Какво ще кажеш, да купим четвъртинка от лотарията с номер осемдесет и пет? Утре е осемдесет и петият ден.

— Може — каза момчето, — ами осемдесет и седем, числото на големия ти неуспех?

— Такива работи не се повтарят. Как ти се струва, можеш ли намери билет с числото осемдесет и пет?

— Мога да поръчам.

— Поръчай един цял билет. Това прави два долара и половина. От кого можем да вземем толкова пари назаем?

— Лесна работа. Винаги мога да взема назаем два долара и половина.

— Мисля, че и аз бих могъл, но гледам да не взимам назаем. Първо взимаш назаем, а след това почваш да просиш.

— Стой на топло, дядо — каза момчето. — Не забравяй, че сега е септември.

— В тоя месец идват големите риби — рече старецът. — Всеки знае да лови риба през май.

— Отивам за сарделите.

Когато момчето се върна, старецът беше заспал на стола и слънцето беше залязло. То взе от кревата старото военно одеяло и го метна върху облегалото на стола и рамената на стареца. Това бяха особени рамена, все още силни, макар и много стари и вратът още беше силен и бръчките не личаха толкова, когато старецът спеше с клюмнала напред глава. Кръпка до кръпка личеше по ризата му, също като по платното на лодката, а кръпките бяха избелели от слънцето в най-различни отсенки. Главата му все пак имаше много старчески вид и тъй, както седеше сега, със затворени очи, лицето му бе съвсем безжизнено. Вестникът бе на коленете му и само тежестта на ръката пречеше на вечерния вятър да го отнесе. Старецът беше бос.

Момчето го остави там, а когато се върна, той още спеше...

— Събуди се, дядо — извика момчето и опря ръка в коляното му.

Старецът отвори очи и за миг-два имаше вид на човек, който се връща от много далече. После се усмихна.

— Какво носиш? — попита той.

— Вечеря — каза момчето. — Ще вечеряме.

— Не съм много гладен.

— Хайде, ела да хапнем. Не бива да отидеш на риба, без да си ял.

— Ядох вече — отвърна старецът.

Той стана, взе вестника и го сгъна, после започна да сгъва одеялото.

— Загърни се с одеялото — каза момчето. — Докато съм жив, ти няма да ходиш на риба, без да си ял.

— Тогава живеј дълго и се пази — рече старецът. — Какво ще ядем?

— Чер фасул с ориз, пържени банани и малко яхния.

Момчето ги беше донесло от „Терасата“ в поставени една над друга тенджерки. В джоба му имаше два комплекта от нож, вилица и лъжица, всеки увит в книжна салфетка.

— Кой ти даде това?

— Мартин. Съдържателят.

— Трябва да му благодаря.

— Аз вече му благодарих — каза момчето. — Ти няма защо да му благодариш.

— Аз ще му дам от най-хубавото месо на някой голям марлин — каза старецът. Той нали и друг път ни е пращал храна?

— Пращал е.

— Тогава трябва да му дам и нещо друго. Той е много любезен с нас.

— Той прати и две бири.

— Най-много ми харесва бирата в тенекиени кутии.

— Знам, но тази е в шишета, хатюейска бира. После ще върна бутилките.

— Да си жив и здрав — рече старецът. — Тогава да бяхме хапнали?

— Откога те подканям! — любезно отвърна момчето. — Не исках да отворя кутиите, преди да си готов.

— Готов съм вече. Нали трябваше да се поизмия. „Къде ли си се измил?“ — помисли момчето. В селото имаше вода две улици по-надолу. „Трябва да му нося вода — си каза момчето — и да донеса сапун и един хубав пешкир. Как не се сетих по-рано? Трябва да му взема още една риза, една дреха за зимата и още едно одеяло.“

— Яхнията ти е много добра — каза старецът.

— Разправи ми за бейзбола — го помоли момчето.

— В американската подгрупа „Янките“ са начело, както вече казах — започна старецът в добро настроение.

— Днес те загубиха — му каза момчето.

— Няма значение. Великият ди Маджо пак е във форма.

— Има и други в тима.

— Естествено. Но той е душата на тима. В другата подгрупа, избирайки между Бруклин и Филадельфия, предпочитам Бруклин. Но тогава пък се сецям за Дик Сизлър и онези знаменити удари в стария парк.

— Те си остават ненадминати. Не съм виждал човек да праща топката по-далече.

— Спомняш ли си, когато той идваше на „Терасата“? Искаше ми се да го заведа за риба, но ме досрамя да го поканя. Тогава те помолих ти да го поканиш, но и ти не се престаши.

— Знам. Много сбъркахме. Може би щеше да дойде с нас. Споменът щеше да ни остане за цял живот.

— Много бих искал да заведа на риба великия ди Маджо — каза старият. — Казват, че баща му бил рибар. Кой знае дали не е бил беден като нас. Тогава би ни разбрал.

— Бащата на великия Сизлър никога не е бил беден и когато е бил на моите години, той, бащата, играл в първоразредните клубове.

— На твоите години аз стоях пред мачтата на кораб с четириъгълни платна, който пътуваше за Африка, и привечер съм виждал лъвовете по брега.

— Знам. Разправял си ми това.

— За Африка ли да приказваме или за бейзбола?

— Нека да е за бейзбола — каза момчето. — Разправи ми за великия Джон Джей Макгро.

Буквата „джей“ момчето нарече „хота“.

— И той идваше понякога на „Терасата“ в ония дни. Груб човек беше и в думите, и в държанието си и ставаше опак, когато пиеше. Той се интересува не само от бейзбола, а и от коне. Все таки по джобовете си винаги имаше разни списъци на коне и често споменаваше имената им по телефона.

— Биваше го като организатор — каза момчето. — Баща ми го смята за най-добрия.

— Защото идваше тук по-често от другите — отговори старецът. — Ако Дюроше продължаваше да идва тук всяка година, баща ти щеше да счита него за най-големия организатор.

— В същност кой е по-добър — Лукве или Майк Гонзалее?

— Смятам ги за равни.

— А ти си най-добрият рибар.

— Не. Има и по-добри.

— Que va^[3] — възрази момчето. — Има много добри рибари и някои от тях са знаменити, но като тебе няма друг.

— Благодаря ти. Думите ти ме правят щастлив. Дано не попадна на някоя толкова голяма риба, че тя да ми се изплъзне и да ни опровергае.

— Ако ти си още толкова як, колкото казваш, няма да се намери такава риба.

— Може да не съм толкова силен, колкото си мисля — каза старецът, — но знам много хватки и съм упорит!

— Сега би трябвало да си легнеш, та да си бодър утре заран. Ще върна нещата в „Терасата“.

— Тогава лека нощ. Ще те събудя утре рано.

— Ти си моят будилник — каза момчето.

— Моят будилник е старостта — рече старецът. — Защо ли старите хора се събуждат толкова рано? Да не би, за да им е по-дълъг денят?

— Не знам — отговори то. — Знам само, че момчетата спят дълбоко и до късно.

— Спомням си — каза старецът. — Ще те събудя навреме.

— Не обичам онзи да ме буди. Излиза, че не струвам колкото него.

— Разбирам.

— Гледай да се наспиш, дядо.

Момчето излезе. Те бяха вечеряли без светлина на масата и старецът свали панталоните си и легна на тъмно. Той сви панталоните и ги постави за възглавница, като пхна вестника в тях. Уви се в одеялото и легна върху старите вестници, които покриваха пружината на леглото.

Той скоро заспа и започна да сънува за Африка, която бе видял като момче: за дългите златисти плажове, за белите плажове — толкова бели, че очите боляха от тях, за стръмните носове, за големите кафяви планини. Напоследък той всяка нощ живееше по тези плажове и в сънищата си чуваше рева на разбиващите се вълни и виждаше лодките на туземците да се плъзгат по тях. В съня си той усещаше миризмата на катран и кълчища по палубата на кораба и вдъхваше мириса на Африка, който вятърът от сушата носеше рано сутрин.

Обикновено, щом го лъхнеше този вятър, той се събуждаше и се обличаше, за да отиде и събуди момчето. Но тази нощ полъхът на ветреца подрани и той разбра в съня си, че е още много рано и продължи да сънува, за да види издигащите се от морето бели върхове на островите. След това видя насън разните заливи и естествени пристанища на Канарските острови.

Той вече не сънуваше бури, нито жени, нито забележителни случки, големи риби, побоища или борби, нито пък жена си. Сега в сънищата си виждаше само местности и лъвове по плажовете. Те си играеха като млади котки в здрача и той ги обичаше, както обичаше момчето. Него той никога не сънуваше.

Събуди се изведнъж, погледна луната през отворената врата, разви панталоните си и ги навлече. Отиде по малка нужда недалеч от колибата и после тръгна нагоре по пътя, за да събуди момчето. Трепереше от утринния студ, но знаеше, че като потрепери малко, ще се стопли и че скоро ще гребне в лодката си.

Вратата на къщата, в която живееше момчето, беше отключена и той я отвори и влезе, стъпвайки тихо с босите си крака. Момчето спеше на една кушетка в първата стая и старецът ясно го виждаше в светлината на гаснещата луна. Той прихвана единия крак и го държа, докато момчето се събуди, обърна се и го погледна. Старецът кимна, а момчето взе панталоните от стола до кревата и ги обу, седнало в леглото.

Старецът излезе из вратата и момчето го последва. Спеше му се. Старецът обгърна рамото му с ръка.

— Прощавай — каза той.

— Que va — възкликна момчето, — мъж съм, трябва да ставам рано.

Те поеха надолу по пътя към колибата на стареца. Из целия път в тъмнината се движеха боси мъже, понесли мачтите на лодките си.

Когато стигнаха колибата на стареца, момчето взе навитите въжета в кошницата, харпуна и пръта с куката, а старецът понесе на рамо мачтата с навитото на нея платно.

— Ще пиеш ли едно кафе? — попита момчето.

— Да оставим нещата в лодката и тогава.

Те пиха кафе от стари тенекии за кондензирано мляко в една лавка, която отваряше рано и обслужваше рибарите.

— Как спа, дядо? — запита момчето.

То вече се събуждаше, макар че още му бе трудно да се отърси от дрямката.

— Много добре, Манолин — отвърна старецът. — Днес вярвам, че ще ми върви.

— И аз вярвам — каза момчето. — Сега трябва да донеса твоите и моите сардели и прясната ти стръв. Моят човек сам си носи нещата. Той никога не иска друг да носи нещо.

— Двамата сме различни — каза старецът. — Аз те оставях да носиш туй-онуй, когато беше петгодишен.

— Помня — отвърна момчето. — Ей сега ще се върна. Изпий още едно кафе. Тук ни дават по сметка.

И то пое босо по кораловите скали към хладилника, където оставяха стръвта.

Старецът бавно изпи кафето си. Целият ден нямаше да хапне друго и знаеше, че трябва да го изпие. Отдавна вече храненето го отегчаваше и той никога не си носеше нещо за обяд. В носа на лодката държеше шише с вода и това му стигаше за през деня.

Момчето се върна със сарделите и двете парчета стръв, увити във вестник. Те тръгнаха надолу по пътеката към лодката, усещайки примесения с чакъл пясък под краката си, отблъснаха лодката и я плъзнаха във водата.

— Наслука, дядо.

— На добър час — каза старецът.

Той надяна въжените гривни на греблата върху клиновете и наведен напред при всяко изтегляне на греблата, започна да гребе в тъмното, за да изкара лодката извън пристанището. От другите плажове бяха излезли и други лодки, които се отправиха навътре в морето, и старецът чуваше ударите на греблата им, макар и да не можеше да ги вижда, тъй като луната вече се беше скрила зад хълмовете.

Понякога от една или друга лодка долитаха думи. Но от повечето лодки не се чуваше говор, а само ударите на греблата. Като излязоха от входа на пристанището, те се разпръснаха и всяка лодка се отправи към онази част на океана, където рибарят се надяваше да намери риба. Старецът знаеше, че отива далеч в морето, остави зад себе си мириса на земята и навлезе в чистия утринен дъх на океана. Той видя

фосфоресциращите водорасли на залива, когато гребеше в онази част на океана, която рибарите наричат „Големия кладенец“, защото там морското дъно внезапно хлътва на седемстотин клафтера дълбочина. На това място се събираха всякакъв вид риби покрай водовъртежа, който се образува от течението, когато то се удря в стръмните стени на океанското дъно. Тук имаше огромно струпване на скариди и дребни рибки за стръв, а понякога и цели пасажи от сепии в най-големите дълбочини. Нощно време те се издигаха до повърхността и служеха за храна на всички странстващи риби.

В тъмнината старецът усещаше пристъпа на утрото и докато гребеше, чуваше трептящия звук, който издаваха хвърчащите риби при излитането си от водата, и свистенето на твърдите им неподвижни криле, когато отлитаха в тъмнината. Той много обичаше хвърчащите риби — неговите най-добри приятели из океана. Съжаляваше птиците, особено тъмните, малки, нежни морски ластовици, които постоянно прелитаха, търсеха храна и почти нищо не намираха... „Животът на птиците е по-тежък от нашия, като изключим грабливите и тежките силни птици — си мислеше той. — Защо са създадени такива нежни и чудни птици като тези морски ластовици, когато тая водна шир може да бъде толкова жестока? Тя е добродушна и чудно хубава. Но тя може да стане безкрайно жестока, и то съвсем внезапно, а птици с такива слаби гласчета, които се въртят над водата и се спущат надолу, търсейки лов, са прекалено нежни за морето.“

Той винаги мислеше за морето в женски род. La marч както го наричат хората на испански, когато го обичат. Случва се тези, които го обичат, да злословят за него, но тези думи винаги се казваха тъй, сякаш морето е жена. Някои от по-младите рибари — онези, които връзваха въжетата си на шамандури и притежаваха моторни лодки, купени, когато черният дроб на акулите струваше много пари — наричаха морето el mar, което е мъжки род. Те гледаха на него като на съперник или местност, или дори като на враг. Но старецът винаги мислеше за морето в женски род, като нещо, което щедро прави или отказва големи добрини; и ако морето беснееше и вършеше злини, то бе, защото не можеше да не ги върши. „Луната ѝ действа, както действа на жената“ — си мислеше той.

Старецът гребеше равномерно, без това да му струва някакво усилие, тъй като не превишаваше обичайната си скорост, а

повърхността на океана беше гладка освен при случайните водовъртежи на течението. Той оставяше течението да върши една трета от работата и когато почна да се развиделява, видя, че е навлязъл по-далече в морето, отколкото се надяваше да бъде по това време.

„Цяла седмица се мъчех да ловя риба в дълбоките кладенци и нищо не направих — си помисли той. — Днес ще работя там, дето минават пасажите от бонито и албакора^[4] и може би с тях да има някоя голяма риба.“

Още преди да се съмне съвсем, той пусна въдиците си и остави лодката да се носи по течението. Една от въдиците беше на четиридесет клафтера дълбочина, втората на седемдесет и пет, а третата и четвъртата бяха дълбоко в синята вода на сто и сто двадесет и пет клафтера. Куката минаваше през рибата, служеше за стръв, която бе завързана с главата надолу и здраво закрепена, а всички открити части на куката — нейната извивка и самият ѝ връх — бяха покрити с пресни сардели. Куката минаваше през двете очи на всяка сардела, така че те образуваха половин венец върху стоманеното острие. Всички части на куката, които някоя голяма риба би могла да докосне, имаха приятен мирис и хубав вкус.

Момчето му беше дало два малки пресни тона, наречени също албакора, които висяха като отвес на двете най-дълбоки въдици; на другите той бе надянал риби, които вече беше използвал за стръв, но бяха още в добро състояние, а хубавите сардели издаваха мирис и ги правеха привлекателни. За всяко въже, дебело колкото голям молив, беше прикрепена по една зелена пръчка, така че всяко дръпване или докосване до стръвта да наведе пръчката. Въдиците имаха по сто и петдесет метра навито въже, което можеше да бъде завързано към други резервни въжета, така че в случай на нужда рибата можеше да изтегли над петстотин и четиридесет метра въже.

Сега той наблюдаваше наклона на трите пръчки и гребеш леко, за да задържи въдиците почти отвесни и на съответната дълбочина. Сега беше съвсем светло и слънцето щеше да изгрее всеки миг.

Слънцето изгря леко от морето и старецът видя другите лодки ниско над водата и доста близо до брега, всички разпръснати по течението. Слънцето засия по-силно и когато се издигна високо, гладкото море отразяваше лъчите му така силно, че старецът почувствува остра болка в очите и почна да гребе, без да го гледа. Той

гледаше надолу във водата и наблюдаваше въдиците, които се спускаха дълбоко надолу в дълбините. Държеше въдиците по-отвесно от всеки Друг рибар, тъй че на всяка дълбочина в тъмните води на течението да има стръв точно там, гдето той желаше тя да се намира, готова за рибата, която плава нататък. Другите рибари ги оставяха да плуват с течението и понякога стръвта беше на петдесет клафтера, когато рибарите мислеха, че е на сто.

„Аз ги държа съвсем на място — си мислеше той, — но вече не ми върви. Па кой знае? Може пък днес! Всеки ден е нов ден. По-добре е да ти върви! Но все пак предпочитам да си върша работата както трябва. Тогава дойде ли ти късметът, ще си готов.“

Вече бяха изминали два часа от изгрева, слънцето беше високо и очите не го боляха, като гледаше на изток. Виждаха се само три лодки и те изглеждаха да са много ниско и близко до брега.

„През целия ми живот са ме болели очите от равното слънце — си мислеше той. — А още са добри. Привечер мога да гледам право в него, без да виждам черно. А привечер то има повече сила. Сутрин обаче е по-болезнено.“

Точно тогава той видя една едра птица, която описваше кръгове в небето над него с дългите си черни крила. Тя бързо се спусна косо с опънати назад крила и пак започна да описва кръгове.

— Видяла е нещо — каза старецът на глас. — Не гледа току тъй.

Той загреба бавно и равномерно към мястото, където се беше птицата. Не бързаше и поддържаше въдиците почти отвесни. Използваше течението само донякъде, спазвайки и сега правилата, макар и да напредваше по-бързо, отколкото ако не се опитваше да се води по птицата.

Птицата се изкачваше все по-високо във въздуха и отново описва кръгове с неподвижни крила. Тогава изведнъж се спусна надолу и старецът видя как от водата изскочиха хвърчащи риби и отчаяно прелетяха над повърхността.

— Делфини — каза старецът на глас. — Големя делфини. Той прибра веслата и измъкна малка въдица от предната част на лодката. Тя имаше стоманен повод и средна по големина кука. Той заби за стръв една от сарделите, спусна въдицата встрани от лодката и я завърза с една халка на кърмата. След това постави стръв на още една въдица и я остави на сянка в носа на лодката. Пак започна да гребе и да

наблюдава дългокрилата черна птица, която сега вече се въртеше ниско над водата.

Докато я наблюдаваше, птицата отново се спусна с косо извити криле и после силно и безрезултатно ги размаха, докато следваше хвърчащите риби. Старецът виждаше леката бразда във водата, оставена от големите делфини, които преследваха бягащите риби. Делфините пореха водата под хвърчащите риби и понеже се движеха с голяма бързина, щяха да ги уловят при първото им падане във водата. „Голям пасаж делфини — помисли си той. — Нашироко са се пръснали и хвърчащите риби едва ли ще се отърват. За птицата няма надежда. Хвърчащите риби са много големи за нея и летят много бързо.“

Той наблюдаваше хвърчащите риби да излитат отново и отново из водата и гледаше безполезните движения на птицата. „Този пасаж се изплъзна — помисли си той. — Много бързо се движат и много далече отидоха. Но може да пипна някой заблуден от другите, а може и моята голяма риба да се върти около тях. Тя трябва да е някъде.“

Сега облаците над сушата се издигаха като планини и брегът изглеждаше като дълга зелена черта със сиво-синкави хълмове отвъд нея. Водата бе станала тъмносиня — толкова тъмна, че изглеждаше почти виолетова. Гледайки надолу, той видя червените пращинки на планктона в тъмната вода и странните отблясъци на слънцето в нея. Той гледаше как въдиците му висят право надолу и се губят във водата и беше щастлив да види толкова много планктон, защото край него винаги има и риба. Слънцето, което вече се беше издигнало по-високо, осветяваше водата по особен начин и това значеше хубаво време; и формата на облаците над сушата вещаеше същото. Но птицата почти не се виждаше вече и нищо не личеше по повърхността на водата освен няколко петна от жълти, избелели от слънцето саргасови водорасли и пихтиестият виолетов мехур на една медуза, която се носеше наблизко. В нея се преливаха всички цветове на дъгата. Медузата се наведе на една страна и след това се изправи. Тя весело плуваше като мехур, а виолетовите ѝ панделки, дълги и смъртоносни, се носеха цял ярд зад нея. „*Agua mala*^[5] — каза човекът. — Курва такава!“

Тъй както гребеше, олюлявайки се леко на веслата, той погледна надолу във водата и видя дребните рибки, оцветени като влачещите се

панделки. Те плуваха между тях и под малката сянка, която мехурът правеше, като се носеше по водата. Отровата не им действаше, но на хората тя действаше. Когато някои от тези лигави и морави влакна се закачеха на въжетата, докато старецът да вкара рибата в лодката, по целите му ръце излизаха рани. Те се подуваха, както става при опарване с отровния бръшлян^[6], но тези опарвания от „агуа мала“ идваха бързо и удряха като камшик.

Многоцветните мехури бяха много красиви. Но те бяха най-подлото нещо в морето и старецът много обичаше да гледа как големите морски костенурки ги ядяха. Костенурките ги виждаха, приближаваха се към тях отпред, затваряха си очите, за да бъдат напълно неуязвими, и ги изяждаха без остатък с всичките им панделки. Старецът много обичаше да гледа как костенурките ги ядат и му правеше голямо удоволствие да стъпва върху тях на плажа след някоя буря и да чува как пукат под загрубелите стъпала на краката му. Той много обичаше зелените костенурки и малките морски костенурки, които бяха толкова грациозни и бързи и имаха висока цена, ала изпитваше незлобиво презрение към огромните глупави костенурки с жълти черупки, които се любеха по много странен начин и блажено поглъщаха отровните медузи със затворени очи.

Той не виждаше нищо тайнствено в костенурките, макар че дълги години ги бе ловил с лодка. Съжаляваше ги до една, дори и огромните костенурки, които бяха дълги колкото лодката и тежаха цял тон. Повечето хора не ги жалеха, защото сърцето на костенурката пулсира с часове, след като е била заклана и нарязана.

„Но и аз имам такова сърце — мислеше си старецът, — и моите крака и ръце са като техните.“ Той ядеше белите им яйца, за да събира сили. Ядеше ги през месец май, за да има достатъчно сили през септември и октомври за най-големите риби.

Той изпиваше и по една чаша акулово масло от големия казан в бараката, където много от рибарите държаха принадлежностите си. Маслото оставяха там за онези рибари, които го харесваха. Повечето от тях не можеха да търпят вкуса му. Но то не беше по-лошо от това да става в ранните часове, както правеха всички, а и предпазваше от всякакви настинки или грип и беше много полезно за очите.

Старецът пак погледна нагоре и забеляза, че птицата отново описва кръгове.

— Намерила е риба — гласно рече той.

По повърхността на водата нямаше вече хвърчащи риби, нито пък отделни рибки за стръв. Старецът се бе загледал във водата. Изведнъж един малък тон изскочи, обърна се във въздуха и падна с глава надолу във водата. Тонът лъсна като сребро на слънцето и след като падна обратно във водата, един след друг наизскачаха и други и заподскачаха, във всички посоки, като пенеха водата и правеха дълги скокове към стръвта, те я наобиколиха и почнаха да я бутат.

„Ако не плуват много бързо, ще навлезе сред тях“ — си мислеше старецът и наблюдаваше как пасажът от тонове силно разпенва водата и как птицата се спуска сред дребните рибки, плуващи почти на повърхността в паниката си.

— Птицата много ми помага — каза старецът.

Точно в този момент въжето при носа на лодката се опъна под ръката му. Старецът пусна греблата и усети как тежестта на малкия тон дърпа въдицата с тръпнещо движение, но той здраво държеше въжето и започна да го изтегля. Въжето трепереше все по-силно и още докато го теглеше, той успя да види във водата синия гръб и златистите страна на рибата, преди да я метне в лодката. Рибата лежеше в кърмата на лодката, огряна от слънцето, закръглена и продълговата като куршум, гледайки втренчено с големите си тъпи очи, а животът бързо я напущаше с всеки удар, който тя нанасяше по дъските на лодката с подвижната си красива опашка. За да не се мъчи повече, старецът я удари по главата и с един ритник отпрати потреперващото ѝ тяло в сянката под дъската на кърмата.

— Албакора — каза той на глас. — Чудесна стръв ще стане от нея. Трябва да има пет кила.

Старецът вече не си спомняше кога бе започнал да си говори на глас, когато биваше сам. Едно време той пееше, когато биваше сам; понякога пееше и нощем, когато сам бдеше в малката рибарска лодка или в лодките за костенурки. Навярно бе започнал да си приказва на глас, когато остана сам, след като момчето го напусна, но не си спомняше ясно това. Когато ходеха за риба с момчето, те обикновено приказваха само когато бе необходимо. Приказваха нощно време или когато налетяваха на буря и лошо време. Между рибарите се смяташе, че не трябва да се говорят излишни приказки в морето и старецът открай време смяташе, че това е така и спазваше това правило. Но сега

много пъти гласно изказваше мислите си, тъй като нямаше кого да дразни с това.

— Ако други ме чуят да си говоря на глас, биха ме сметнали за луд — каза той гласно. — Но понеже не съм луд; все ми е едно. А и богатите си имат радио, което да им приказва в лодките и да им съобщава новините за бейзбола.

„Сега не е време да мисли човек за бейзбол — си помисли той. — Сега е време да се мисли само за едно нещо. Това, за което съм роден. Около този пасаж може да се навърта някоя голяма риба. Аз улових само една изостанала албакора от ония, които ядяха малките рибки. Но те плуват бързо и отидоха навътре. Днес всичко, което се подава на повърхността, върви много бързо, и то на североизток. Да не би да е, защото преваля денят? Или някакъв знак за промяна на времето, който не познавам?“

Той вече не виждаше зеления бряг. Само върховете на сините хълмове се белееха, сякаш бяха покрити със сняг, а облаците изглеждаха като високи снежни планини над тях. Морето беше много тъмно и светлината се разпръскваше като през призма във водата. Милиардите пращинки на планктона бяха невидими сега, при високо вдигналото се слънце, и старецът в момента виждаше само слънчевия спектър в синята вода, където въдиците му се спуснаха право надолу в дълбочината, която на това място достигаше една миля.

Тоновете (рибарите наричаха с това име всички риби от този вид и даваха имена на разните подвидове само когато ги продаваха или ги разменяха за стръв) бяха вече изчезнали дълбоко във водата. Слънцето жареше и старецът го усещаше на врата си и усещаше как потта се стича по гърба му, докато гребе.

„Бих могъл просто да оставя лодката да се носи по течението — си мислеше той — и да поспя. Пък ще прекарам въжето около палеца на крака си, за да ме събуди. Днес е осемдесет и петият ден и би трябвало да имам добър улов.“

В този момент, когато наблюдаваше въдиците си, той видя как една от стърчащите зелени пръчки изведнъж силно се изви и се потопи във водата.

— Така — каза старецът, — така!

Той прибра греблата в лодката, без да я удари. Посегна към въжето и леко го хвана между палеца и показалеца на дясната си ръка.

Не усещаше никакво дърпане, нито тежест, но продължаваше леко да стиска въжето. След това то плахо трепна. Този път подръпването беше плахо — не силно и не тежко, — но той знаеше какво означава това. На сто клафтера дълбочина един голям марлин ядеше сарделите, които покриваха горния край и върха на ръчно изкованата кука, която стърчеше от главата на малкия тон.

Старецът държеше леко въжето и внимателно го отвърза от пръчката с лявата си ръка. Сега той можеше да отпуща въжето през пръстите си, без рибата да усети каквото и да е противодействие.

„Толкова навътре в морето през този месец, тя трябва да е огромна — си помисли той. — Изяж ги, рибо! Изяж ги! Моля ти се, изяж ги. Колко са пресни, а ти си там долу, на сто клафтера, на тъмно в студената вода. Позавърти се още веднъж в тъмното, пък се върни и ги изяж.“

Той усети лекото нежно подръпване, след това друго по-силно, когато главата на някоя сардела трябва да се е откъснала по-мъчно от куката. След това нищо.

— Хайде де — каза старецът на глас, — позавъртя се още веднъж. Помириши ги, нали са чудесни? Хубаво се наях сега, след това ще има тон. Твърд, студен, чудесен. Не се стеснявай, рибо. Изяж ги!

Той зачака с въжето между палеца и пръста, като го наблюдаваше внимателно, а същевременно следеше и другите въдици, защото рибата можеше да отплува надолу или нагоре. Тогава пак усети лекото подръпване.

— Ще ухапе — каза гласно старецът. — Дано бог я вразуми да ухапе.

Но тя не ухапа. Рибата си беше отишла и старецът не усещаше никакво подръпване.

— Не може да се е изплъзнала — каза той. — И господ вижда, че не може да е избягала. Тя се върти долу. Може друг път да се е закачала на въдица и да си спомня нещичко за това.

В този момент той усети леко потрепване на въдицата и беше щастлив.

— Тя само се е въртяла — рече той. — Ще ухапе. Щастлив беше, като усещаше лекото подръпване, после изведнъж почувствува нещо твърдо и невероятно тежко. Това беше тежестта на рибата и той

остави въжето да се плъзга надолу и все по-надолу, като развиваше първото от двете запасни въжета. Докато въжето се спущаше, плъзгайки се леко през пръстите на стареца, той усещаше голямата тежест, макар натискът на палеца и на пръста му да беше почти недоловим.

— Ама риба! — каза той. — Захапала е тона напърно и сега се отдалечава с него.

„След това тя ще се обърне и ще я глътне“ — помисли той, но не го каза, защото знаеше, че ако кажеш нещо добро, то може да не стане. Той си даваше сметка каква огромна риба е тази и си мислеше как тя се отдалечава в тъмнината с тона напърно в устата си. В този момент той усети, че рибата се спря, но тежестта още се чувствуваше. После тежестта се увеличи и той пусна още въже. За миг старецът стисна поздравно с палеца и пръста си, а тежестта се увеличаваше и отиваше право надолу.

— Налапа го — каза той. — Сега ще я оставя хубаво да се наяде.

Той остави въжето да се плъзга през пръстите му, а с лявата си ръка снади свободните краища на двете резервни въжета за резервните въжета на другата въдица. Сега вече бе готов. Имаше три резервни въжета от по четиридесет клафтера освен въжето, което използваше.

— Налапай я още по-добре — каза той, — цялата я изяж. „Изяж я така, че острието на куката да пробие сърцето ти и да те убие — си мислеше той. — Дигни се полека нагоре и ме остави да забия в тебе харпуна. Добре. Готова ли си? Стигна ли ти времето да се нахраниш?“

— Хайде сега! — каза той гласно, дръпна с двете ръце и изтегли един метър от въжето. После дръпна пак няколко пъти, като теглеше въжето ту с едната, ту с другата ръка, с все сила, използвайки тежестта на цялото си тяло при извъртането.

Нищо не се случи. Рибата бавно се отдалечаваше и старецът не можеше да я издърпа ни един сантиметър. Въжето му беше здраво, направено за тежки риби, и той го държеше праметнато през гърба си, докато се опъна дотолкова, че от него почнаха да отскачат водни капки. Тогава то започна да издава някакъв бавен съскащ звук във водата, а той все още го задържаше, като се опираше на седалката и наклоняваше цялото си тяло назад. Лодката започна бавно да се придвижва в северозападна посока.

Рибата се движеше равномерно и те пътуваха бавно по спокойната вода. Другите въдици все още бяха във водата, но нищо не можеше да се направи.

— Де да беше момчето при мен — каза старецът на глас. — Една риба ми влачи лодката и аз съм колът, за който е вързано въжето. Бих могъл да вържа въжето за лодката, но рибата може да го скъса. Трябва да я държа с всички сили и да ѝ отпускам въже, когато трябва. Слава богу, че тя плува напред, а не е забила надолу. Не знам какво да правя, ако тя реши да отиде на дълбоко. Просто не знам какво бих направил, ако тя изведнъж се спусне в дълбочините и умре. Все нещо ще направя. Много неща може да направи човек.

Той държеше въжето, метнато през гърба си, наблюдаваше наклона му във водата и виждаше как лодката равномерно се движи в северозападна посока.

„Това ще я убие — мислеше си старецът. — Тя не може вечно така да кара.“ Но четири часа по-късно рибата все още плуваше равномерно навътре в морето, като влачеше лодката, а старецът продължаваше да седи, напрегнал мускулите си, с въжето през рамо.

— По пладне я хванах — каза той, — а още не съм я видял.

Преди да улови рибата, той бе нахлупил сламената си шапка и сега тя се връзваше в челото му. При това той зажадня. Свлече се на колене, като внимаваше да не направи рязко движение с въжето, придвижи се колкото можеше навътре към носа на лодката и с едната си ръка докопа шишето. Отвори го и отпи малко. Тогава си почина в предната част на лодката, седнал на извадената мачта с навитото платно, и се мъчеше да не мисли, а само да търпи.

Сетне погледна назад и забеляза, че земята вече не се вижда. „Все едно — помисли той. — Винаги мога да се прибера по сиянието на Хавана. До залез слънце има още два часа, а тя може да се вдигне и по-рано на повърхността. Ако ли не, може би ще се вдигне, като изгрее луната, ако пък не се вдигне и тогава, може да излезе при изгрев слънце. Не съм се схванал и не ми липсват сили. Куката е в нейната уста, не в моята. Ама каква риба ще е тая, така да тегли лодката! Трябва здраво да е захапала жицата. Как ми се ще да я видя! Да я видя само веднъж, за да знам с какво се боря.“

Доколкото можеше да съди по звездите, през цялата нощ рибата нито веднъж не промени направлението си. Застудя след залеза и потта

изсъхна на гърба му, по ръцете и по старческите му крака. През деня той бе вдигнал чувала, който покриваше сандъчето за стръв, и го бе проснал на слънце да съхне. Когато слънцето залезе, той го завърза около врата си, така че да покрие гърба му, и внимателно го пъхна под въжето, което сега минаваше над рамото му. Чувалът беше като възглавничка под въжето и той намери начин да се чувства почти удобно, като се наведе към предната част на лодката. В същност това положение бе само по-малко нетърпимо, но той си мислеше, че му е почти удобно.

„Нищо не мога да направя с тази риба, а и тя нищо не може да направи с мене — помисли той. — Поне докато кара така.“

По едно време той се изправи и се изпика през борда на лодката, вгледа се в звездите и провери посоката на движението. Въжето изпъкваше като фосфоресцираща жилка във водата право надолу от рамото му. Сега лодката се движеше по-бавно и сиянието на Хавана не беше така силно и той разбра, че течението навярно го носи на изток. „Ако загубя сиянието на Хавана, то сигурно отиваме по на изток — помисли старецът. — Защото, ако рибата неотклонно следваше същата посока, щях да го виждам още дълги часове. Как ли са завършили днес бейзболните мачове между първоразредните клубове? Чудесно би било да ловиш риба и да слушаш радио — си каза на ум той. — Постоянно мисли за работата! Мисли за това, което правиш! Да не направиш някоя глупост!“

— Де да беше момчето с мене — каза после на глас. — Да ми помага и да види днешния лов.

„Никой не трябва да остава сам на стари години — си помисли той. — Но това е неизбежно. Дано не забравя да изям тона, преди да се развали, за да пазя силите си. Помни: колкото и да не ти се яде, на заранта трябва да го изядеш. Помни!“ — повтори той на себе си.

През нощта два делфина се приближиха до лодката и той долавяше как се премятат и пухтят. Той можеше да разпознае пътенето на мъжкия от това на женската, което наподобяваше въздишка.

— Добри са — каза той. — Игрят си, шегуват се и се обичат. Те са наши братя, като хвърчащите риби.

После почна да му става жал за голямата риба, която бе уловил. „Тя е чудесна, особена риба и кой знае колко е стара — си мислеше

той. — Досега никога не съм улавял толкова силна риба. Никоя друга риба не се е държала така особено. Може би е твърде умна, за да почне да скача. Ако скочи или пък ако се спусне лудо, спукана ми е работата. Възможно е много пъти вече да се е улавяла на въдица и да знае, че тъкмо така трябва да се бори. Тя не знае, че има насреща си само един човек, и то стар. Но каква е грамадна! Колко много пари ще изкарам, като я продам, стига месото ѝ да е добро. Тя глътна стръвта като мъжка риба и тегли като мъжка риба, и не изпада в паника при борбата. Интересно е дали е намислила нещо, или просто е в същото отчаяно положение като мене?“

Той си спомни как бе уловил едната риба от двойка марлини. Мъжката риба и тоя път остави женската първа да яде и уловената риба, женската, изпадна в ужас, започна лудо и отчаяно да се бори и скоро се изтощи. През цялото време мъжката остана до нея, като плуваше покрай въжето и обикаляше с нея по повърхността. Тя бе толкова наблизко, щото старецът се боеше да не би да пререже въжето с опашката си, която бе остра като коса и дори приличаше на коса по големина и форма. Мъжката риба се въртеше наоколо през цялото време, докато старецът измъкваше женската с куката и я удряше с дървото, като държеше с другата си ръка кривия и остър меч с грапав като гласпапир ръб, и я налагаше по горната част на главата, дорде рибата доби цвят почти подобен на гърба на огледалото, и после с помощта на момчето я вдигна и преметна в лодката. След това, докато старецът оправяше въжетата и приготвяше харпуна, мъжкият скочи високо във въздуха покрай лодката, за да види къде е женската, после се спусна дълбоко надолу, като широко разпери лилавите си, подобни на крила гръдни перки и всичките му широки лилави ивици ясно личаха. „Красива риба беше — си спомни старецът — и не избяга.“

„Това беше най-тъжната гледка, която някога съм виждал с тези риби — си помисли старецът. — И момчето се беше натъжило. Извинихме ѝ се и веднага я нарязяхме.“

— Де да беше тук момчето — каза той на глас, като се сгуши при извитите дъски на предната част на лодката, усещайки по преметнатото през рамо въже силата на грамадната риба, която равномерно се движеше към някакво избрано от нея място.

„Заради моето вероломство и тя трябваше да се реши да предприеме нещо“ — помисли старецът. „Тя бе решила да стои в

дълбоките води, далеч навътре в морето, далеч от всякакви уловки и вероломства. А аз бях решил да отида и да я издиря далече от хората, далече от всички хора в света. Сега сме свързани, от обяд насам сме свързани. И няма кой да ни помогне — нито на нея, нито на мене.“

„Може би не е трябвало да ставам рибар — си помисли той. — Но точно за това съм бил роден. Да не забравя да изям тона, когато развидели.“

Малко преди да се съмне, нещо дръпна една от въдиците зад него. Той чу как се счупи пръчката и как въжето започна бързо да се спуска през борда на лодката. В тъмнината той измъкна ножа си от ножницата и като пое цялата тежест на рибата върху лявото си рамо, се наведе назад и преряза въжето върху ръба на борда. После преряза другото въже, което бе най-близко до него, и в тъмната завърза свободните краища на навитите резервни въжета. Работеше много ловко с едната си ръка, като застъпи с крак навитите на кръг въжета, за да ги крепи, докато стяга възлите. Сега му се събираха шест запасни въжета. Имаше по две от всяка стръв, които бе прерязал, и две от стръвта, която бе глътнала рибата. Всичките сега бяха снабдени. „Когато стане светло — си помисли той, — ще пропълзя до по-късата въдица и нея ще прережа, и ще я вържа за резервните въжета. Ще изгубя двеста клафтера хубаво каталанско въже и куките, и стоманения повод. Това може да се замени. Но кой ще ми върне моя марлин, ако някоя риба се закачи на другата въдица и му пререже въжето? Не знам каква беше рибата, която ей сега се хвана на стръвта. Може и тя да е била марлин или някоя акула. Не можах да я усетя. Трябваше бързо да се отърва от нея“. — Защо не е тук момчето! — гласно рече той. „Но момчето не е при тебе — си помисли той. — Ти си сам. И по-добре ще направиш сега да пропълзиш до последната въдица, тъмно не тъмно, да я прережеш и да снадиш двете й резервни въжета.“

Така и направи. Трудно беше да се работи на тъмно. По едно време рибата направи рязко движение и той падна по лице и се поряза под окото. Кръвта потече надолу по бузата му, но скоро се съсъри и засъхна, преди да достигне брадата. Той бавно се промъкна обратно към носа на лодката и си отпочина, облегнат на дъските. Нагласи чувала, внимателно премести въжето на друго място на рамото си и като пое цялата тежест върху раменете, ясно усети колко силно тегли рибата, а после с ръка провери скоростта, с която се движеше лодката.

„Защо ли рибата се дръпна така! — чудеше се той. — Поводът трябва да се е плъзнал по силно издутия ѝ гръб. Сигурно гръбът ѝ не я боли толкова, колкото моят. Но колкото и да е голяма, тя не може вечно да тегли лодката. Сега разчистих всичко, което би могло да пречи, и имам много запасни въжета; повече от това, здраве.“

— Рибо — каза той тихо на глас, — ще остана с тебе, докато умра.

„И тя ще остане с мене, предполагам“ — си мислеше старецът и зачака да се развидели. Студено беше в тия часове преди зазоряване и той се притисна към дъските, за да се стопли. „Все ще издържа колкото нея“ — си помисли той. В ранния здрач обтегнатото въже се спускаше стръмно надолу към дълбините. Лодката се движеше равномерно и когато ръбът на слънцето се показва, лъчите му огряха дясното рамо на стареца.

„Тя е забила на север — си каза старецът. — Течението трябва да ни е отнесло далече на изток — мислеше той. — Дано и тя да тръгне по течението. Това ще е указание, че започва да се уморява.“

Когато слънцето се вдигна още по-високо, старецът си даде сметка, че рибата не проявява признаци на умора. Имаше само един благоприятен знак. Наклонът на въжето показваше, че тя плува на по-малка дълбочина. Това не значеше непременно, че рибата ще скочи, но и не беше изключено.

— Дано бог я накара да скочи — каза старецът. — Имам достатъчно въжета, за да се справя с нея.

„Ако успея да я дръпна малко по-силно, може да я заболи и тя да скочи — си помисли той. — Сега нали се е съмнало, нека скача, та да напълни с въздух мехурите по гръбнака си и тогава няма да може да се спусне, за да умре надълбоко.“

Той се опита да дръпне по-силно, но откакто бе уловил рибата, въжето бе все така опънато, до скъсване. Старецът усети това, когато се наведе назад, и понечи да тегли. Той разбра, че въжето не може да издържи по-голямо напрежение. „Не трябва да правя резки движения — реши той. — При всяко внезапно дръпване раната от куката се разширява и после, когато рибата скочи, желязото може да се изплъзне от устата ѝ. А и по-добре ми е, като грее слънцето сега поне мога да не гледам право в него.“

На въжето се бяха увили жълти водорасли и старецът знаеше че те само забавят лодката и това го зарадва. Бяха същите жълти водорасли на Гълфстрийма, които фосфоресцираха толкова силно през нощта.

— Рибо — каза той, — обичам те много и те уважавам, но до довечера ще те убия.

„Дано да е така“ — си помисли той. Малка птичка се зададе към лодката от север. Беше пойна птичка и хвърчеше много ниско над водата. Старецът разбра, че тя е много уморена.

Птичката достигна задната част на лодката и кацна, за да си почине. Сетне описа няколко кръга около главата на стареца и кацна на въжето, където ѝ беше по-удобно.

— На колко си години? — запита я старецът. — Това първото ти пътуване ли е?

Птицата го погледна, когато той и заговори. Тя беше толкова уморена, че дори не разгледа въжето и се залюля, когато нежните ѝ крачка се заловиха за него.

— Здраво е опънато — ѝ каза старецът. — Дори прекалено здраво. Ти не би трябвало да си толкова уморена след такава безветрена нощ. Птиците нещо май не ги бива!

„Навярно соколите ги пресрещат в морето“ — мина му през ума. Но той не каза това на птицата, която и без това не можеше да го разбере, а и тя много скоро щеше сама да научи за соколите.

— Хубаво си почини, малка птичко — каза той, — и тогава тръгни, пък каквото е рекъл господ, както е и с хората, и с птиците, и с рибите.

Говоренето го ободряваше, тъй като гърбът му се беше схванал през нощта и сега силно го болеше.

— Остани в къщата ми, щом искаш, птичко — каза той. — Съжалявам, че не мога да вдигна платното и да те прибера с лекия ветрец, който се надига, но аз имам тука един приятел.

В този момент рибата дръпна стареца с внезапно движение към предната част на лодката и той без малко щеше да падне във водата, ако не беше стегнал мускулите си и отпуснал още въже.

Птицата беше хвъркнала, когато се дръпна въжето, и старецът дори не я видя да отлита. Той внимателно опипа въжето с дясната си ръка и забеляза, че кърви.

— Нещо трябва да е жегнало рибата — каза той на глас и дръпна въжето назад, за да види дали ще успее да я обърне. Но когато изпъна въжето до скъсване, той го задържа в това положение и се облегна назад.

— Сега виждаш зор, рибо — каза той, — ама и аз си знам какво ми е.

Той се озърна да види птичката, защото му се щеше тя да бъде при него, за да не е сам. Птичката бе отлетяла.

„Малко поседя ти — помисли човекът. — Но там, където отиваш, е по-лошо, докато стигнеш до брега. Как оставих рибата да ме пореже с този бърз удар! Трябва съвсем да съм оглупял. Може би гледах птичката и си мислех за нея. Сега ще си гледам внимателно работата, а после трябва да изям тона, за да не отмалея.“

— Де да беше тука момчето — каза той на глас. — Жалко, че нямам малко сол.

Като премести въжето на лявото си рамо, той приклепна внимателно, изми ръката си в океана и я подържа потопена повече от минута, гледайки как кръвта се размива и колко равномерно водата натиска ръката му при движението на лодката.

— Сега рибата плува много по-бавно — каза той.

Щеше му се да подружи ръката си в солената вода по-дълго, но се боеше да не би рибата да направи някое внезапно движение и затова се изправи, опъна се и тури ръката си над очите, за да се опази от слънцето. Дланта му беше разрязана само от силното триене на въжето, но порязаното място беше частта на ръката, с която работеше. Той знаеше, че за да измъкне рибата, ще трябва много да поработи с ръце и беше недоволен, че се е порязал, преди да почне борбата.

— Сега — каза той, когато ръката му беше изсушена — трябва да изям малкия тон. С куката мога да го достигна и да го изям тук на по-удобно място.

Той приклепна, намери рибата под дъската на кърмата и я дръпна към себе си така, че тя да не докосне навитите въжета. Като държеше въжето на лявото си рамо и теглеше с лявата ръка, той откачи тона от куката, после я върна на мястото ѝ. Притисна рибата с едното си коляно и разяза тъмночервеното месо на дълги ивици от главата до опашката. Парчетата наподобяваха клинове и той ги режеше от гръбнака до корема. Като нарязаше шест парчета, той ги нареди по

дъската към носа на лодката, избърса ножа в панталоните си, вдигна останките на рибата за опашката и ги хвърли в морето.

— Не вярвам да мога да изям цялата риба — каза той и преряза с ножа едно от парчетата. Той усещаше равномерно, силно теглене на въжето и лявата му ръка се схвана. Тя бе здраво вкопчена в тежкото въже и той я погледна с отвращение.

— Това ръка ли е! — каза той. — Схвани се, щом искаш! Стана като ноктите на граблива птица! Това няма да ти помогне.

„Хайде! — си каза той на ум и погледна надолу в тъмната вода, за да види наклона на въжето. — Хайде, изяж това и то ще засили ръката. Тя не е крива. Толкова часове си с тая риба. Но ти можеш да стоиш с нея навеки. Хайде, изяж тона!“

Той вдигна едно парче, тури го в устата си и започна бавно да дъвче. То не беше неприятно.

„Хубаво го сдъвчи! — си каза той. — Изкарай му всичкия сок. Никак няма да е лошо с малко лимонов сок или със сол.“

— Как си, ръката ми? — попита той схванатата си ръка, която беше съвсем вдървена, почти като мъртва. — Ще си хапна още заради тебе.

Той изяде другата част на парчето, което бе прерязал на две. Внимателно го сдъвка и после изплю кожата.

— Как сме, ръката ми? Или е още много рано да питам? Той взе още едно цяло парче и го сдъвка. „Това е силна, пълнокръвна риба — си помисли той.

— Имах късмет да уловя нея вместо делфина. Неговото месо доста сладни, а това почти не сладни и цялата му сила е още в него.“

„Човек трябва да е практичен — си помисли той. — Жалко, че няма малко сол. Хич знам ли дали това, което остана от рибата, няма да изгние, или да изсъхне от слънцето. По-добре да я изям цялата, макар че не ми се яде. Рибата долу е спокойна и все си плува равномерно. Ще я изям цялата, та после да съм готов.“

— Имай търпение, ръката ми — каза той, — за теб правя това.

„Да можех да нахраня рибата! — мина му през ума. — Тя ми е сестра. Но трябва да я убия и затова трябва да си поддържам силите.“

Бавно и съвестно той изяде всичките парчета. Изправи се и изтри ръка в панталоните.

— Сега ти, ръката ми, можеш да пуснеш въжето — каза той, — а аз ще работя само с дясната, докато престанеш с тия глупости.

Той тури левия си крак върху тежкото въже, което лявата ръка бе държала досега, и се изпъна назад.

— Дано даде бог да мине това схващане — каза той, — защото не знам какво ще прави рибата.

„Но тя изглежда съвсем спокойна — си каза на ум — и следва своя план. Но какъв и е планът? — се запита той. — А моят какъв е? Моят ще нагодя в момента според нейния, защото тя е грамадна. Ако скочи, мога да я убия, но тя годинясва там долу. Тогава и аз ще стоя цяла вечност с нея.“

Той разтърка схванатата ръка в панталона и се опита леко да раздвижи пръстите. Но ръката не се отваряше. „Може да се отвори от слънцето — си помисли той. — Може би ще се отвори, когато се смели хранителният суров тон. Каквото и да става, аз трябва да използвам тази ръка. Ще я разтворя, но не искам сега да я разтварям насила. Нека се отвори сама и тъй да се върне в нормално положение. Което си е право, много я насилах през нощта, когато трябваше да освободя различните въжета и да ги снаждам.“

Той хвърли поглед към морето и разбра колко бе самотен. Но виждаше слънчевия спектър в дълбоката тъмна вода, обтегнатото напред въже и странното вълнение на спокойното море. Сега пасатът започна да трупа облаци. Той погледна напред и видя ято диви патици, които ту се очертаваха в небето, ту се губеха и пак се очертаваха. Тогава се увери, че човек никога не е сам в морето.

Сети се за онези хора, които се боят да навлязат с малка лодка навътре в морето, без да виждат суша, и призна, че са прави в месеците, когато времето внезапно се разваля.

Но сега бяха ураганните месеци и когато няма урагани, през тези месеци настъпва най-доброто време от цялата година. „Когато ще има ураган, ако си в морето, много дни преди това ще видиш признаци по небето — мислеше той. — На сушата хората не ги виждат, защото не знаят какво да търсят. И навярно сушата някак влияе на формата на облациите. Но сега няма да има ураган.“

Той погледна небето и видя кълбестите бели облаци, натрупани като привлекателни купчини сладолед, а далече над тях, по високото

септемврийско небе, се рееха тънки пера на облаците, наречени сириси.

— Лек бриз — рече той. — Времето е по-изгодно за мене, отколкото за тебе, рибо.

Лявата му ръка бе още схваната, но той почна бавно да я отпуска.

„Мразя тия схващания — си помисли той. — Това е предателство на собственото ти тяло. Унизително е пред другите хора да имащ диария поради отравяне от развалена храна или да повръщаш от нея. Но едно схващане (той го наричаше каламбре^[7]) те унижава пред самия тебе, особено когато си сам.“

„Ако момчето беше тук, то можеше да ми я разтрие и да я отпусне от лакътя надолу — мислеше той. — Но тя все ще се отпусне.“

Тогава с дясната ръка той опипа въжето, за да усети разликата в тегленето, преди да види, че наклонът се променя във водата. Сетне, както беше наведен назад, облегнат на въжето и удряйки силно лявата ръка върху хълбока, той видя въжето бавно да се надига нагоре.

— Тя се изкачва — каза той. — Хайде, ръката ми. Моля ти се, оправяй се.

Въжето се издигаше бавно и равномерно, после повърхността на водата далече пред лодката се надигна и рибата се подаде. Тя сякаш нямаше край, като почна да излиза, а вода струеше от страните ѝ. Блестеше на слънцето; и главата, и гърбът ѝ бяха тънморави, а на слънцето по страните ѝ личаха широки светло лилави ивици. Мечът ѝ бе дълъг колкото хилка за бейзбол^[8] и към върха се изтъняваше като рапира. Тя се показва цяла над водата. След това отново се спусна надолу, гладко, като изкусен плувец. И старецът видя голямата ѝ, подобна на коса опашка да се потопява, а въжето започна бързо да се изтегля от лодката. — Тя е два фута по-дълга от лодката — каза старецът.

Въжето се изтегляше бързо, но равномерно и рибата не беше в паника. Старецът се опитваше с две ръце да задържи въжето и дърпаше дотолкова, че да не го скъса. Той знаеше, че ако не успее да забави рибата с равномерно теглене, тя може да извлече цялото въже и да го скъса.

„Тя е голяма риба и трябва да я убедя — си помисли той. — Не трябва да ѝ дам възможност да разбере колко е силна, нито какво би могла да стори, ако заплува още по-бързо. На нейно място аз бих дал

пълнен ход сега и бих плувал, докато нещо се скъса, но слава богу, те не са толкова умни като нас, които ги убиваме; макар че са по-благородни и по-способни.“

Старецът беше виждал всякакви големи риби. Той беше виждал риби, които тежат повече от половин тон, и през живота си бе улавял две такива риби, но никога сам. А сега — сам и тъй далече от невидимата суша, него го теглеше най-голямата риба, която някога бе виждал. Той не бе и чувал за по-голяма риба от тази, а лявата му ръка все още беше схваната като затворени нокти на орел.

„Все ще се отпусне — си помисли той. — Положително ще се отпусне, за да помогне на дясната ръка. Три неща са братя: рибата и двете ми ръце. Тя трябва да се отпусне. Недостойно е за нея да бъде схваната.“

Рибата пак бе забавила хода си и вървеше с обикновената си скорост.

„Интересно защо скочи тя — си мислеше старецът. — Тя скочи, сякаш за да ми покаже колко е голяма. Сега поне знам — си каза той. — Жалко, че не мога да ѝ покажа като какъв човек съм аз. Но пък тя би могла да види схванатата ми ръка! Нека си мисли, че ме бива повече, отколкото струвам в същност, и тогава наистина ще струвам повече. Де да бях аз рибата с всички нейни качества — си помисли той — и да се боря само с волята и ума на човека.“

Той се настани удобно в дъното на лодката и търпеливо понасяше болките си, а рибата равномерно плуваше и лодката бавно се движеше по тъмната вода. Морето започна леко да се вълнува от вятъра, който задуха от изток, а по обяд лявата ръка на стареца се отпусна.

— Лошо ти се пише, рибо — каза той и премести въжето по чувала, който покриваше рамото му.

Той се бе разположил удобно, но страдаше, макар че съвсем не го признаваше.

— Не съм религиозен — каза той, — но ще кажа „Отче наш“ десет пъти и „Аве Мария“ десет пъти, та да уловя рибата, и уловя ли я, обещавам да отида на поклонение на Богородица в Кобре. Давам обещание.

Той започна механично да казва молитвите. Понякога умората надделяваше и той забравяше молитвата, но затова почна да я казва

бързо, за да му идват думите автоматично. „Аве Мария“ е по-лесна за казване от „Отче наш“ — си помисли той.

„Приветствам те, Мария, пълна с милост, господ е с тебе. Благословена си ти между жените и благословен е плодът от утробата ти, Исус. Света Мария, майко божия, моли се за нас, грешниците, сега и в часа на смъртта ни. Амин.“ После добави: „Благословена Богородице, моли се за смъртта на тази риба. Макар че е чудесна.“

След като си каза молитвите, той се почувствува много по-добре. Но страдаше не по-малко от преди и даже малко повече. Облегна се на дъската на кърмата и механически започна да раздвижва пръстите на лявата си ръка.

Слънцето пареше сега, макар и да подухваше лек ветрец.

— Я да туря нова стръв на малката въдица, там при носа — каза той. — Ако рибата реши да остане във водата още една нощ, ще трябва пак да ям, а водата в шишето е намаляла. Не вярвам тук да уловя нещо друго освен делфин. Когато е пресен, той не е лош за ядене. Де ще някоя хвърчаща риба да се метне в лодката довечера! Но нямам фенер, за да ги привлека. Хвърчащите риби са много вкусни сурови и няма да стане нужда да я нарязвам. Сега трябва да си пестя силите. Исусе, не знаех, че тя е толкова голяма.

— И все пак ще я убия — каза той, — с всичкото ѝ величие и слава.

„Макар да е несправедливо — добави той мислено. — Но аз ще ѝ покажа на какво е способен човек и колко може да издържи.“

— Казах на момчето, че съм по-особен старец — каза той. — Сега му е времето да го докажа.

Хилядите случаи, когато бе доказвал това, не значеха нищо. Сега той отново го доказваше. Всяко излизане в морето беше нов случай и той никога не мислеше за миналото, когато улавяше риба.

„Де да щеше рибата да поспи малко, че и аз да поспя и да сънувам лъвовете — си помисли той. — Защо ли най-много сънувам лъвове? Не мисли, старче — си каза той, — почивай си сега, опрян на дъските, и не мисли за нищо! Рибата работи, ти пък работи, колкото може по-малко!“

Вече превалияше пладне и лодката все още се движеше бавно и равномерно, но сега източният вятър оказваше известно съпротивление и старецът леко се носеше по слабо развълнуваното

море, а болката от въжето, което лежеше през рамото му, беше някак равна и лека.

По едно време следобед въжето отново започна да се издига. Но рибата само продължаваше да плува по-близо до повърхността. Слънцето падаше на лявата му ръка и рамо и по гърба му. При това той позна, че рибата бе свила от север малко накъм изток.

Сега, когато я беше вече видял веднъж, той си представяше как тя плува във водата с моравите си гръдни перки, разперени широко като крила, а голямата изправена опашка пори тъмнината. „Интересно колко вижда тя на тази дълбочина — си помисли старецът. — Очите ѝ са огромни, а един кон с много по-малко око може да вижда на тъмно. Едно време аз виждах доста добре на тъмно. Не в пълен мрак, но почти както виждат котките.“

Слънцето и постоянното движение на пръстите съвсем бяха отпуснали лявата му ръка. Той започна да прехвърля повече от тежестта върху нея и раздвижваше мускулите на гърба си, за да попремине болката от врязаното въже.

— Ако не си уморена, рибо — каза той на глас, — наистина трябва да си много особена.

Изведнъж той се почувствува много изморен. Знаеше, че скоро ще се стъмни и се помъчи да мисли за други неща. Мислеше за първоразредните клубове (на испански той ги наричаше Gran Ligas). Известно му беше, че „Янките“ от Ню Йорк сега играеха срещу „Тигрите“ от Детройт.

„Ето вече втори път, откак не знам резултатите на игрите — си помисли той, — но трябва да имам пълно доверие и да бъда достоен за великия ди Маджо, който върши всичко съвършено въпреки болката от шиповете в петата. Какво е шип? — се запита той. — Un espuela de hueso^[9]. Ние ги нямаме. Може ли да е толкова болезнено, колкото шипът на петел, забит в петата на човек. Струва ми се, че не бих могъл да изтърпя това или пък да ми извадят едно око, или двете очи, и да продължавам да се бия, както правят петлите. Човек не струва много в сравнение с големите птици и дивите зверове. Все пак бих предпочел да съм онзи звяр там долу, в тъмнината на морето.“

— Ами ако дойдат акули? — каза той на глас. — Ако дойдат акули, господ да ни е на помощ, на мене и на нея. „Вярваш ли, че великият ди Маджо би стоял с една риба толкова време, колкото стоя аз

с тази? — си помисли той. — Положително би стоял, дори по-дълго, тъй като е млад и силен. При това баща му е бил рибар. Но дали шипът би го болял прекалено много?“

— Не знам — каза той на глас, — никога не съм имал кокоши трън.

За да си даде кураж, на залез слънце той си спомни случая в кръчмата в Казабланка, когато бе играл играта с ръце с грамадния негър от Сиенфугос, който бе най-силният човек на доковете. Цяло денонощие те бяха прекарвали с лакти върху една тебеширена линия, начертана на масата, с изправени нагоре юмруци. Всеки от тях се мъчеше да свали ръката на другия на масата. Мнозина се обзалагаха и хората влизаха и излизаха от кръчмата, осветена с газови лампи, а той все гледаше ръката и юмрука на негъра и лицето му. След първите осем часа сменяваха реферите на всеки четири часа, за да могат да спят. Кръв почна да блика изпод ноктите и на двамата и те се гледаха право в очите, гледаха ръцете и лактите си, а хората, които бяха заложили пари, влизаха и излизаха от стаята или седяха на високи столове до стената и ги наблюдаваха. Стените бяха дървени, боядисани яркосиньо и сенките на лампите падаха върху тях двамата. Сянката на негъра беше огромна и се движеше по стената, когато ветрецът раздвижваше лампите.

Цяла нощ победата клонеше ту към единия, ту към другия, а на негъра му даваха ром и му палеха цигари. Тогава негърът, подсилен от рома, правеше огромно усилие и в един момент успя да наклони с почти шест сантиметра ръката на стареца (той тогава не беше старец, а Сантяго El sampeon^[10]). Но старецът пак си беше върнал ръката в отвесно положение. Тогава бе разбрал, че ще победи негъра, който беше мъжага и отличен атлет. На разсъмване, когато зрителите настояваха да се обяви равен резултат, а реферът клатеше глава, той бе направил върховно усилие и изви ръката на негъра надолу и още надолу, докато тя опря на масата. Състезанието беше започнало в утрото на един неделен ден, а завърши в понеделник сутринта. Много от хората, които бяха заложили пари, настояваха за равен резултат, защото трябваше да отидат на работа в доковете и да товарят чували със захар или пък в Хаванската каменовъглена компания. Иначе всички биха искали състезанието да завърши с победа. Но той и без това го бе завършил, и то преди да дойде време някой да тръгне за работа.

Дълго време след това всички го наричаха „Шампиона“ и през пролетта се състоя второ състезание. Но тогава не залагаха големи суми и той го бе спечелил твърде лесно, тъй като още при първото състезание бе сломил увереността на негъра от Сиенфуегос. След това бе изкарал още няколко състезания и с тях свърши. Той считаше, че може да победи всекиго, стига да желае това достатъчно силно, но че може и да повреди дясната си ръка и това да му пречи при риболова. Бе опитал лявата си ръка в няколко пробни състезания. Но лявата ръка винаги му бе изневерявала, не правеше, каквото той искаше от нея, и затова не ѝ вярваше.

„Сега слънцето хубаво ще я напече — си помисли той. — Не вярвам пак да се схване, освен ако се застуди през нощта. Какво ли ще донесе тази нощ?“

В небето пролетя аероплан на път за Маями и той наблюдаваше как сянката му плаши ятата от хвърчащи риби и ги кара да излитат от водата.

— Щом има толкова много хвърчащи риби, би трябвало да има и делфини — каза той и се наведе назад, за да види дали не ще може да изтегли малко от въжето. Но той не успя и въжето остана все така опънато като пред скъсване. Лодката бавно се движеше напред и той проследи с поглед аероплана, докато се загуби.

„Трябва да е много особено в аероплан — си мислеше той. — Как ли изглежда морето от такава височина? Навярно те виждат ясно рибите, когато не летят много високо. Ще ми се да хвърча много бавно на височина триста-четиристотин метра и да гледам рибите отгоре. Когато ходех на лов за костенурки, виждах много нещо даже от мачтата. Оттам делфините изглеждат по-зелени и човек може да види ивиците по тях и моравите им петна и да види целия пасаж, както си плува. Защо ли всички бързи риби от тъмното течение имат морави гърбове и обикновено морави ивици или петна? Делфините, разбира се, изглеждат зелени, защото в същност са златисти. Но когато идват преизгладнели да търсят храна, по страните им се виждат морави резки, както при марлините. Да не би тези петна да се явяват от яд или от голямата бързина, с която плуват?“

Тъкмо преди да се стъмни, когато минаваха край един голям остров от саргасави водорасли, които се надигаха и полюляваха в леко развълнувано море — сякаш океанът прави любов под някакво жълто

одеяло, — на малката въдица се улови един делфин. Изпървом той го видя, когато делфинът скочи във въздуха — чисто злато в последните лъчи на слънцето, — извивайки се и пляскайки с перките във въздуха. Той скочи много пъти, изразявайки страха си с акробатични движения. Старецът полека се добра до кърмата и превит, хванал голямата въдица с дясната си ръка, издърпа делфина с лявата, като застъпваше изтегленото въже с левия си крак. Когато рибата беше до кърмата и ту се спускаше надолу, ту се мятеше отчаяно наляво и надясно, старецът се наведе над водата и праметна в лодката матово златистата риба с морави петна. Челюстите ѝ с бързи конвулсивни движения захапваха куката и тя удряше дъното на лодката с дългото си плоско тяло, с опашката и главата си, а той я заудря по лъскавата златиста глава, докато тя потрепера и остана неподвижна.

Старецът откачи рибата от куката, надяна още една сардела за стръв и я метна в морето. После бавно пропълзя до носа на лодката. Изми лявата си ръка и я избърса в панталоните си. След това премести голямото въже от дясната си ръка в лявата и изми дясната в морето, като същевременно наблюдаваше как слънцето потъва в океана и следеше наклона на голямата въдица.

— Никаква промяна няма — каза той, но по напора на водата срещу ръката забеляза, че лодката се движи значително по-бавно. — Ще завържа греблата едно за друго и ще ги поставя през кърмата, а това ще я забави през нощта — каза той. — Тя има сили да изкара още една нощ, а и аз имам.

„По-добре да изкормя делфина малко по-късно, за да остане кръвта в месото — си помисли той. — Ще свърша тая работа малко по-късно, а същевременно ще завържа греблата, за да забавя хода. По-добре да я оставя на мира сега и да не я безпокоя прекалено много при залез слънце. Не им е леко на рибите по това време.“

Той остави ръката си да изсъхне на въздуха, после хвана с нея въжетото, отпусна се, доколкото можа, и се остави да бъде изтеглен напред, така че лодката поемаше толкова от тежестта на рибата, колкото самият той, а може би и повече.

„Разбрах вече как да върша това — си помисли той. — Поне тази част от работата. После не забравяй, че тя не е яла, откакто лапна въдицата, и че е огромна и се нуждае от много храна. Аз изядох цял тон. Утре ще изям делфина. — Той го нарече «dorado»^[11]. — Може би

трябва да хапна малко от рибата, когато я изкормя. Малко по-мъчно ще я изям от тона. Но в края на краищата нищо не е лесно.“

— Как ли се чувствуваш, рибо? — попита той на глас. — Аз се чувствувам добре: и лявата ми ръка е по-добре, и храна имам за един ден и една нощ. Тегли лодката, рибо?

Той в същност не се чувствуваше много добре, защото болката от врязаното в гърба му въже почти бе престанала да е болка и се бе превърнала в някакво претъпено състояние, което го плашеше. „Видял съм и по-лошо — помисли той. — Ръката ми е само малко порязана, а другата се отпусна. Краката ми са в ред. Освен това по-добре съм от нея и по въпроса с прехраната.“

Сега беше вече тъмно, защото през септември здрачът пада бързо след залеза на слънцето. Той се беше излегнал върху изтърканите дъски в носа на лодката и си почиваше, доколкото можеше. Първите звезди се бяха появили. Той не знаеше името на Ригел, но го виждаше и знаеше, че скоро всички звезди ще се появят и че всичките му далечни приятели ще бъдат с него.

— И рибата е мой приятел — каза той на глас. — Никога не съм виждал, нито пък съм слушал за такава риба. Но трябва да я убия. Радвам се, че не става нужда да се опитваме да убиваме звездите.

„Представи си какво щеше да бъде, ако човек трябваше всеки ден да се опитва да убие луната — си помисли той. — Луната избягва. Но представи си, ако се налагаше човек всеки ден да се опитва да убие слънцето! Ние сме родени с късмет“ — си мислеше той.

След това му дожаля за голямата риба, която нямаше какво да яде, но твърдото му решение да я убие нито за момент не отслабна от съжалението, което изпитваше към нея. „Колко ли хора ще нахрани тя! — си помисли той. — Но те достойни ли са да я ядат? Не, разбира се, че не. От държал ето ѝ и от голямото ѝ достойнство личи, че никой не е достоен да я изяде.“

„Не ги разбирам тия работи — си мислеше той. — Но добре е, че не е необходимо да се опитваме да убиваме слънцето или луната, или звездите. Достатъчно е да живеем от морето и да убиваме истинските си братя.“

„Сега трябва да помисля как да забавя хода на лодката — си каза той на ум. — Това е свързано с опасности, но има и предимства. Възможно е да загубя толкова много въже, че да я изпусна, ако тя се

напъне и ако от съпротивлението на греблата лодката загуби лекотата си. Лекотата ѝ удължава страданията на двама ни, но осигурява моята безопасност, тъй като рибата може да плува много по-бързо, макар още да не е показала това. Каквото и да става, трябва да изчистя делфина, за да не се развали, и да хапна от него, за да се подкрепя.“

„Сега ще си почина още един час и когато усетя, че рибата плува равномерно и спокойно, ще мина към кърмата, за да свърша тази работа и да реша какво да правя. През това време ще я следя, за да видя дали има някакви признаци за промяна. Греблата ще свършат работа, но време е да се действа предпазливо! Тя е риба на място и не се дава. Забелязах, че куката е в ъгъла на устата ѝ, а тя си държи устата здраво затворена. Не е кой знае каква беда, че куката е в устата ѝ. За нея най-лошото наказание е гладът и това, че има насреща си нещо, което не разбира. Почини си сега, старче и остави рибата да работи, докато дойде време за следващата ти задача.“

Доколкото можеше сам да съди, трябва да бе почивал около два часа. Сега луната изгряваше твърде късно и нямаше как да съди за времето. А и той в същност не си почиваше както трябва, а само донякъде. Още изпитваше натиска на въжето върху рамото си, но постави лявата си ръка върху горните дъски на кърмата и с това прехвърли една все по-голяма част от съпротивлението на рибата върху самата лодка.

„Колко просто би било, ако можех да вържа въжето — си мислеше той. — Но с едно малко отсечено движение тя би могла да го скъса. Трябва с тялото си да отслабвам напора на въжето и във всеки момент да бъда готов да отпуцам въже с двете си ръце.“

— Но ти още не си спал, старче — каза той на глас. — Ето, минаха половин ден, една нощ и сега още един ден и ти не си спал. Трябва да измислиш някакъв начин, за да поспиш, ако рибата е спокойна и пътува равномерно. Ако не поспиш, може да ти се размъти главата.

„Бистра ми е главата — помисли си той, — даже премного бистра. В мене всичко е ясно като звездите, които са мои братя. Но все пак трябва да поспя. Те спят, и луната, и слънцето спят, дори океанът понякога спи, в някои дни, когато няма течение и настъпва пълно безветрие.“

„Но не забравяй да спиш — си каза той на ум. — Наложил си да поспиш и измисли някакъв прост и сигурен начин да се справиш с въжето. Сега се върни и пригответи делфина. Ако трябва да спиш, много опасно е да поставиш греблата като спирачка.“

„Бих минал и без сън — си каза той, — но това би било прекалено опасно.“

Той се довлече пълзешком до кърмата, като внимаваше да не прави резки движения с въжето. „Самата риба може да е полузаспала — си помисли той. — Но не искам тя да си почива. Тя трябва да тегли лодката, докато умре.“

Когато се добра до задната част на лодката, той се обърна така, че лявата му ръка да поеме наблятането на въжето върху рамото, после извади ножа от ножницата с дясната си ръка. Звездите вече блестяха в небето и той ясно виждаше делфина. Заби острието на ножа право в главата му и го издърпа изпод дъската. Сетне стъпи с един крак върху рибата и бързо я разряза от ануса до края на долната ѝ челюст. След това остави ножа и изкорми рибата, като изстребваше с дясната си ръка вътрешността и, измъквайки хрилете цели. Той усети, че стомахът ѝ е тежък и хлъзгав и го разряза. В него имаше две хвърчащи риби. Те бяха пресни и твърди и той ги просна една до друга и хвърли вътрешностите и хрилете в морето. Те потънаха, като оставиха фосфоресцираща нишка във водата. Делфинът беше студен и сега, в звездна светлина, имаше сивобелия цвят на прокажен.

Старецът одра едната му страна, стъпил с десния крак на главата му. После го обърна на другата страна, одра му кожата и изряза месото на двете парчета от главата до опашката.

Той вдигна гръбнака, пусна го в морето и надникна да види дали се образува водовъртеж във водата. Но видя само гръбнака като бавно потъващо светло петно. След това се обърка и постави двете хвърчащи риби между двете филета на делфина, и като тури ножа в ножницата, бавно пропълзя обратно до носа на лодката. Гърбът му се превиваше от тежестта на метнатото през него въже, а рибата носеше в дясната си ръка.

Като стигна носа, постави двете филета на дъските, а хвърчащите риби до тях. Сетне попремести малко въжето и пак го хвана с лявата си ръка, която се облягаше на ръба на лодката. Тогава се наведе и изми хвърчащите риби във водата, като обърна внимание на

бързината, с която водата се удря в ръката му. Тя фосфоресцираше от одирането на рибата и той наблюдаваше как водата струи по нея. Течението на водата беше по-слабо и когато той потърка ръката си в лодката, частици фосфор се откъснаха и се понесоха бавно към кърмата.

— Тя е изморена или пък си почива — каза старецът. — Сега да седна и изям делфина, че да се свърши и тая работа, та да си почина и да поспя малко.

Ноцта ставаше още по-студена. Под звездното небе той изяде половината от едно филе и една от хвърчащите риби, след като я бе изкормил и бе отрязал главата ѝ.

— Колко е вкусен делфинът, когато е сготвен — каза той, а какъв е отвратителен, когато е суров. Никога вече не тръгвам на риба без сол и лимони.

„Ако ми сечеше главата, цял ден щях да плискам вода по кърмата и като изсъхнеше, щях да имам сол — си помисли той. — В същност, когато улових делфина, слънцето почти залязваше. Все пак това е непредвидливост. Поне хубаво го съдвках всичкото, та не ми се гади.“

Откъм изток небето се заоблачаваше и една след друга изчезваха звездите, които той познаваше. Сега той сякаш навлизаше в грамаден пролом от облаци, а вятърът бе стихнал.

— След два-три дни ще се развали времето — каза той, — но не тази нощ, нито пък утре. Сега се нагласи да поспиш, старче, докато рибата е спокойна и плува равномерно.

Той силно стискаше въжето в дясната си ръка и като опря бедрото си в нея, отпусна цялата си тежест върху дъската на кърмата. Сетне смъкна малко по-ниско въжето на рамената си и подпря лявата си ръка на него.

„Дясната ми ръка може да го държи, щом е стегната — си помисли той. — Ако тя се отпусне, докато спи, лявата ми ръка ще ме събуди, когато въжето почне да се изплъзва. Ще се поозори дясната ръка, но тя е свикнала да пати. Дори да поспя двадесет минути или половин час, все е добре.“ Той лежеше напред, цял превит под въжето, отпуснал цялата си тежест на дясната ръка, и в миг заспа.

Той не сънува лъвовете, а един огромен пасаж делфини, който се простираше цели осем или десет мили. Беше през любовния им период и те скачаха високо във въздуха и се връщаха в същата дупка,

която бяха направили във водата при изскачането си. После сънува, че лежи в кревата си на село и че духа севернякът. Беше му много студено и дясната му ръка беше изтръпнала, защото му служеше за възглавница.

След това той започна да сънува дългия жълт плаж и видя как първите лъвове заслизаха надолу по него в ранния здрач. После дойдоха и други лъвове и той облегна брадичка в дъските при носа на кораба, който лежеше закотвен под полъха на привечерния ветрец, откъм сушата, а той чакаше да види дали ще дойдат още лъвове и беше щастлив.

Луната отдавна бе изгряла, но той продължаваше да спи и рибата все още теглеше равномерно лодката. Навлязоха в тунела от облаци.

Събуди се, когато десният му юмрук го блъсна внезапно по лицето, а въжетото се изтегляше с парлива болка през дясната му длан. Не усещаше нищо с лявата си ръка, но с дясната се помъчи с все сила да задържи въжетото, което стремглаво се изнизваше. Най-после лявата му ръка набара въжетото, той се облегна на него и то зажули гърба му и лявата му длан, която поемаше целия напор и дълбоко се разраняваше. Старецът се обърна, за да погледне навитите въжета, и видя, че те се отвиват равномерно. Точно в този момент рибата скочи, при което водите на океана сякаш изригнаха, а след това се чу тежко падане. Рибата скочи няколко пъти наред и лодката плуваше бързо, макар въжетото все още да се изтегляше с най-голяма бързина, а старецът го затегли все по-силно, почти до скъсване, и то много пъти. Ударът го бе свалил и притиснал в носа на лодката, а лицето му бе завряно в делфиновото месо и той не можеше да мръдне.

„Ето какво чакаме от толкова време — си помисли той. — Сега се справяй, както можеш.“

„Скъпо ще плати за въжетото — си мислеше той. — Солено ще й излезе.“

Той не можеше да види скоковете на рибата, само долавяше как тя цепи водата и после пада със силен плясък. Бързо изтеглящото се въже дълбоко режеше дланта му. Но той открай време знаеше, че това ще стане и гледаше въжетото да жули мазолестите части на ръцете, за да не се плъзга по дланта и да разрани пръстите му.

„Ако момчето беше тука, то щеше да намокри навитите въжета — си каза той. — Да. Ако момчето беше тука. Ако момчето беше

тука!...“

Въжето се изтегляше все повече и повече, но сега вече по-бавно и рибата печелеше всеки сантиметър от въжето с цената на голямо усилие. По едно време той успя да повдигне главата си от дъските и от филетата, които бузата му бе смачкала. После се вдигна на колене и накрая бавно се изправи на крака. Отпущаше въжето, но все по-бавно и по-бавно. Постепенно пропълзя до мястото, където можеше с крака си да опипа навитите въжета, които не можеше да види. Имаше още доста въже и сега рибата трябваше да преодолява съпротивлението на цялото ново въже във водата.

„Да — рече той на ум. — Сега вече й се събират повече от дванадесет скока, тя е изпълнила с въздух мехурите по гърба си и не може да се спусне в дълбочините, за да умре там, откъдето не мога да я изтегля. Скоро ще започне да обикаля и тогава ще трябва да я обработвам. Интересно какво я накара да се раздвижи така внезапно. Дали гладът не я накара да действа отчаяно? Или пък се е уплашила от нещо през нощта? Може би изведнъж да е изпитала страх? Но тя беше такава спокойна силна риба и изглеждаше толкова безстрашна и уверена. Чудна работа.“

— По-добре ти самият да си безстрашен и уверен, старче — каза той. — Ти пак я държиш, но нямаш повече въже. Тя скоро ще трябва да почне да обикаля.

Старецът сега я държеше с лявата си ръка и с рамената си и се наведе, за да гребне малко вода с дясната ръка, та да измие размазаното делфиново месо от лицето си. Опасяваше се да не почне да му се гади от него и да повърне, та да загуби сили. Като очисти лицето, той изми дясната си ръка във водата, после я остави да постои в солената вода, като наблюдаваше появяването на първата светлина преди изгрев слънце. „Тя плува почти право на изток — си помисли той. — Това означава, че е уморена и пътува с течението. Скоро ще трябва да обикаля. Тогава ще започне истинската ни работа.“

Когато реши, че дясната му ръка е стояла достатъчно дълго във водата, той я извади и я погледна.

— Не е зле — каза той. — За един мъж болката няма значение.

Внимателно хвана въжето, за да не попадне в прясно порязаните места, сетне премести тежестта така, че да може да натопи лявата си ръка в морето откъм другата страна на лодката.

— Каквато си негодна, ти пак не се справи зле — каза той на лявата си ръка, — но по едно време не можех да те намеря.

„Защо не съм се родил с две добри ръце? — си каза той. — Може би аз съм крив, че не упражних другата както трябва. Но не е да е нямало кога да се научи. Все пак през нощта не се справи зле и само веднъж се схвана. Ако пак се схване, нека я отреже въжето.“

Когато му дойде тази мисъл, той съзна, че умът му не бе бистър и помисли, че ще трябва да хапне още малко от делфина. „Но не мога — си каза той. — По-добре да ти е замаяна главата, отколкото да загубиш силите си от гадене. И знам, че ако го изям, стомахът ми няма да задържи делфина, понеже лицето ми бе завряно в него. Ще го пазя за краен случай, докато се развали. Но сега е прекалено късно да се опитам да възстановявам силите си с храна. Какъв си глупак — си каза той. — Изяж другата хвърчаща риба.“

Тя беше там, готова и изчистена, и той я взе с лявата си ръка и я изяде, като внимателно дъвчеше костите. Изяде я цялата от главата до опашката. „Тя е по-хранителна от почти всяка друга риба — си помисли той. — Поне дава този вид сила, от която се нуждая. Сега направих, каквото можех — — си каза той на ум. — Нека започне да обикаля и нека почне борбата.“

Когато рибата започна да обикаля, слънцето изгрываше за трети път, откакто бе излязъл в морето.

Той не можеше да види по наклона на въжето дали рибата обикаля. Беше още много рано за това. Просто усети напора на въжето да отслабва и започна леко да го изтегля с дясната си ръка. То както винаги се опъна. Но точно когато старецът усети, че въжето е пред скъсване, то поддаде и той можа лесно да го изтегли в лодката. Той измъкна главата и рамената си изпод въжето и започна да го прибира леко и равномерно. Теглеше въжето с широк размах на ръцете си и се опитваше да дърпа колкото се може повече с тялото и с краката си. Старческите му крака и рамене се наклоняваха ту напред, ту назад при дърпането.

„Кръгът е много голям — каза той, — но тя все пак обикаля.“

По едно време въжето се запъна, той не можеше вече да го изтегли и го държа, докато видя капки да падат от него в слънчевите лъчи. После въжето отново започна да се точи навън и старецът коленичи и неохотно го остави да се плъзга обратно в тъмната вода.

— Сега тя плува в най-далечния край на кръга — каза старецът.

„Трябва да опъвам въжето с все сила — си помисли той. — При всяка обиколка дърпането на въжето ще смалява кръга. Може да я видя след един час. Сега трябва да я убедя и после да я убия.“

Рибата продължаваше бавно да обикаля и два часа по-късно старецът бе цял облян в пот, а умората бе проникнала до мозъка на костите. Но описваните кръгове бяха много по-малки сега и от наклона на въжето той разбираше, че тя постоянно се издига по-близо до повърхността.

От един час вече старецът виждаше пред себе си черни петна. От солената пот го сърбяха очите и порязаното място над окото и по челото. Той не се боеше от черните петна. Това беше съвсем нормално при напрежението, с което дърпаше въжето. Все пак на два пъти той се почувствува отмалял. Зави му се свят и това го обезпокои.

— Не може силите ми да ме напуснат и да умра точно когато съм уловил такава риба! — каза той. — Господи, помогни ми да издържа сега, когато всичко се нарежда добре. Ще прочета сто пъти „Отче наш“ и „Аве Мария“, само че не мога да ги кажа сега.

„Считай ги за казани — си каза той на ум. — Ще ги кажа по-късно.“

Точно в този момент, той усети внезапен удар, а въжето, което държеше с двете си ръце, рязко подскочи. Ударът беше остър и тежък.

„Тя навярно удря стоманения повод с меча си — помисли той. — Това е неизбежно. Тя не можеше да не направи това. Но това може да я накара да скочи, а аз предпочитам тя да продължава да обикаля. Скоковете ѝ бяха необходими, за да поеме въздух. Но сега вече всеки скок може да разшири раната от куката и тя би могла да изхвърли куката.“

— Не скачай, рибо! — каза той. — Не скачай!

Рибата удари жицата още няколко пъти и при всяко мръдване на главата ѝ старецът отпущаше по малко въже.

„Трябва да гледам все да я боли така — помисли той. — Моята болка няма никакво значение. Мога да търпя. Но нейната болка ще я подлуди.“

След малко рибата престана да се удря в теления повод на въжето и започна отново бавно да кръжи. Сега старецът равномерно издърпваше въжето, но отново се почувствува отмалял. Той гребна

малко морска вода с лявата ръка и я плисна по главата си. После си плисна още вода и разтърка врата си.

— Никъде не съм схванат — каза той. — Тя скоро ще се вдигне вече и ще издържа. Ти трябва да издържиш. Въобще дума да не става за това.

Той коленичи, опрян на кърмата, и за момент пак метна въжетото през рамо. „Сега ще си почина, докато тя се върти в кръг, после ще се изправа и ще маневрирам, когато се приближи“ — реши той.

Изкушението да се отпусне и да си почине на кърмата и да остави рибата да направи един кръг, без той да изтегли още от въжетото, бе много голямо. Но когато по напора на въжетото личеше, че рибата бе завила в посока към лодката, старецът се изправи и започна да навежда тялото си ту на една, ту на друга страна, сякаш тъчеше, за да изтегли всичкото въже, което рибата отпускаше.

„Никога не съм бил толкова уморен — си помисли той. — А сега и южнякът започна да духа. Но с него по-лесно ще докарам рибата на брега. А това ми трябва повече от всичко.“

— Ще си почина при следващия кръг — каза той. — Чувствавам се много по-добре. Още два-три кръга и ще свърша с нея.

Сламената му шапка беше килната на тила му. Когато рибата направи завой, напорът на въжетото го накара да клекне в дъното на лодката.

„Сега ти ще поработиш, рибо — си каза той на ум. — Ще те хвана, когато завиеш.“

Морето беше вече доста развълнувано. Но от този вятър нямаше да се развали времето, а и без него той не можеше да се прибере.

— Просто ще карам в югозападна посока — каза той. — Човек не може да се загуби в морето, а и островът е дълъг.

Едва при третия кръг той за пръв път видя рибата.

Най-напред я видя като тъмна сянка, която толкова дълго минаваше под лодката, че му се стори невъзможно рибата да е тъй дълга.

— Не — каза той, — тя не може да е чак толкова голяма! Но такава беше рибата — огромна. След тази обиколка тя излезе на повърхността само на около тридесет ярда^[12] разстояние и той можа да види опашката ѝ във водата. Тя стърчеше по-високо и от сърпа на голяма коса, бледолилава над тъмносинята вода. Опашката ѝ бе извита

навън и тъй както плаваше рибата — точно под повърхността на водата, — старецът успя да види огромната ѝ маса и моравите ивици, които опасваха тялото ѝ. Задната ѝ перка бе спусната, а огромните ѝ гръдни перки широко разтворени.

При тази обиколка старецът успя да види окото на рибата и двете лампри^[13], които се въртяха около нея. Те ту се залепваха в нея, ту се отделяха, а понякога пъргаво плуваха в сянката ѝ. Те бяха дълги близо един метър и когато плуваха, извиваха целите си тела като змиорки.

Пот се лееше от стареца сега, но не само от слънцето. При всяка бавна, спокойна обиколка на рибата той изтегляше още от въжетото и беше уверен, че след още два завоя щеше да му се удаде да забие харпуна.

„Но трябва да я докарам близо, близо, близо — си мислеше той. — Не бива да се целя в главата. Трябва да я ударя в сърцето.“

— Спокойствие, старче, дръж се — гласно рече той.

При следната обиколка гърбът на рибата се подаваше от водата, но тя беше доста далече от лодката. Когато отново зави, тя беше все още далече, но се подаваше повече от водата и старецът бе сигурен, че като изтегли още малко въже, ще успее да я докара успоредно с лодката.

Той отдавна бе приготвил харпуна си и вързаното за него тънко въже се намираще в една кръгла кошница, а краят му бе завързан за носа на лодката.

Рибата сега затваряше кръга, спокойна и красива, и само огромната ѝ опашка се движеше. Старецът дърпаше въжетото с все сила, за да я докара по-близо. Само за един момент рибата се наклони леко настрана. После се изправи и започна да описва още един кръг.

— Засегнах я — каза старецът, — тоз път я засегнах.

Отново му премалая, но той теглеше голямата риба, доколкото му позволяваха силите. „Засегнах я — си мислеше той. — Може би този път да я докарам до лодката.“

„Дърпайте, ръце! — си каза той на ум. — Дръжете се, краката ми! Да издържиш и ти, главо, да издържиш. Никога не си ми изневерявала. Този път вече ще я докарам до лодката.“

Но когато той вложи всичко в усилието, и то дълго преди рибата да се приближи до лодката, и задърпа с всички сили, рибата се обърна малко към него, но после се изправи и отплува пак.

— Рибо — подзе старецът, — така или иначе ти трябва да умреш. И мен ли искаш да убиеш?

„Така нищо не става“ — си мислеше той. Устата му бе толкова пресъхнала, че той не можеше да говори, но сега нямаше как да се пресегне за шишето с водата.

„Тоя път вече трябва да я докарам до самата лодка — си рече той. — Не ме бива вече, няма да ми стигнат силите за още няколко обиколки.“

„Как да не те бива — си каза той. — Никога няма да те изоставят силите.“

На следващия кръг той за малко не я изтегли напълно, но тя се изправи отново и бавно отплува.

„Ще ме умориш, рибо — си каза старецът. — Но ти си в пълното си право. Никога досега не съм виждал по-голяма, по-красива и по-благородна риба от тебе, сестро. Хайде, убий ме! Все ми е едно кой кого ще убие.“

„Вече ми се замъти главата — помисли той. — Дръж си ума в главата! Ума в главата и търпи като мъж. Или като риба“ — си каза той.

— Свести се, главо! — каза той с едва доловим глас. — Свести се!

Още два пъти рибата му се изплъзна при завоя по същия начин.

„Не знам вече — си мислеше старецът. Всеки път в най-важния момент му се струваше, че силите го изоставят. — Не знам. Но ще опитам още веднъж.“

Той направи още един опит и когато насочи рибата към лодката, пак усети, че премалява. Рибата отново се изправи и бавно отплува, а голямата ѝ опашка се мяташе като совалка във въздуха.

„Пак ще опитам“ — се зарече старецът, макар дланите му да бяха изцяло, разранени и да виждаше добре само от време на време.

Той опита отново, но пак се случи същото. „Така, значи — си помисли той и преди да започне да тегли, вече усещаше как премалява. — Още веднъж ще опитам.“

Той събра цялата си болка, сетните си сили и отдавна напусналата го гордост и ги опълчи срещу агонията на рибата, а тя се приближи, леко се обърна на една страна, почти опряла меча си в борда, и започна бавно да минава край лодката — дълга, дебела,

широка и сребриста, цялата изпъстрена с морави ивици, безкрайно дълга във водата!

Старецът пусна въжето и го настъпи с крак, после вдигна харпуна колкото можеше по-нависоко и с всичката сила, която успя в този момент да намери в себе си, го заби отстрани в тялото на рибата, точно зад гръдната перка, стърчаща високо във въздуха до височината на гърдите му. Той усети желязното острие да потъва в месото, наведе се над рибата и го заби още по-навътре, като наблягаше с цялата си тежест.

Тогава рибата, усетила вече смъртта, се съживи и скочи високо над водата, показвайки цялата си дължина и ширина, цялата си сила и красота. Тя сякаш се задържа за момент във въздуха над него. След това с плясък падна във водата, като заля и стареца, и цялата лодка с вода.

Той пак почувствува слабост и му прилоша, а и не можеше да вижда добре. Но успя да оправи въжето на харпуна и да го остави бавно да се изниже през изранените му длани. Когато погледът му се избистри, той забеляза, че рибата лежи по гръб със сребристия си корем нагоре. Дървото на харпуна стърчеше косо от рамото на рибата и морето се червенееше от кръвта на сърцето ѝ. Отначало водата наоколо потъмня като плитко място в синьото море, дълбоко тук повече от една миля. След това кръвта се разпръсна като облак. Рибата беше сребриста и неподвижна и вълните я люлееха.

Старецът се взираше внимателно в мигновените проблясъци на зрението си. После нави на два пъти въжето на харпуна около колчето на кърмата и подпря глава на ръцете си.

— Главата ти трябва да е бистра — каза той, наведен над носа на лодката. — Уморен старец съм аз. Убих тази риба, която ми е като сестра, и сега това ми отваря голяма работа.

„Сега трябва да приготвя примките и въжето, с което ще я вържа отстрани на лодката — си помисли той. — Дори да бяхме двама и да напълним лодката с вода, за да вкараме рибата в нея, пък след това да изгребем водата, такава риба никога не би се побрала в лодката. Трябва всичко да приготвя, после да я докарам до борда, да я вържа здраво, да изправа мачтата и да поема към брега.“

Той започна да тегли рибата, за да я докара успоредно на лодката, така че да може да прекара едно въже през хрилете и устата ѝ и здраво

да завърже главата за носа на лодката. „Искам да я видя — си мислеше той, — да я пипна и да я усетя. Тя е цяло богатство за мен. Но не затова искам да я пипна. Струва ми се, че усетих сърцето ѝ, когато за втори път натиснах харпуна. Ти я докарай сега и я прикрепя здраво, прекарай една примка около опашката ѝ, друга през средата на тялото ѝ, за да я завържеш към лодката.“

— Хайде на работа, старче — каза той, после изпи една малка глътка вода и добави: — Сега, когато борбата вече свърши, има много хамалска работа да се върши.

Той погледна към небето, а след това към рибата. Внимателно погледна слънцето. „Не вярвам отдавна да минава пладне — си помисли той. — А южният вятър се надига. Въжетата сега нямат никакво значение. Двамата с момчето ще ги снадим, като стигна у дома.“

— Хайде, рибо — подкани я той.

Но рибата не идваше. Тя лежеше в морето и вълните я подмятаха. Старецът приближи лодката към нея. Когато се изравни с рибата и докара главата ѝ наравно с носа на лодката, той не можеше да се начуди на големината ѝ. Отвърза въжето на харпуна от кола, прекара го през хрилете на рибата, изкара го през челюстите и го праметна през меча ѝ. След това промуши въжето и през другите хриле, праметна го още веднъж през меча на рибата, направи възел с двете въжета и го завърза за носа на лодката. Тогава преряза въжето и отиде към кърмата, за да завърже опашката. От лилава, каквато бе първоначално, рибата беше станала сребриста, а ивиците по тялото ѝ бяха добили същия бледолилав цвят като опашката. Те бяха колкото педя и дори по-широки, а окоето на рибата имаше замръзналия израз на огледалото на перископ или на светия от някое шествие.

— По друг начин не можех да я убия — каза старецът.

Откакто пи веда, той се чувствуваше по-добре и съзнаваше, че няма да умре, а и умът му беше бистър. „Както е сега, тя ще е над 700 кила — си мислеше той, — пък може и да е много повече. Ако излезе две трети от това, след като я изчистя, при шестдесет и повече цента на кило...“

— Не мога да пресметна това без молив... — каза той. — Дотам не ми е бистър умът. Струва ми се, че днес и великият ди Маджо би се гордял с мене. Нямам шипове в крака. Но ръцете и гърбът ме болят

здравата. Интересно какво е шип — си помисли той. — Може да ги имаме, без да знаем това.

Той прикрепи рибата към кърмата, носа и към средното седалище на лодката. Тя беше толкова голяма, че сякаш друга и много по-голяма лодка бе прикрепена към неговата. Старецът отрязва едно парче въже, завърза долната челюст на рибата към меча ѝ, за да не и се отваря устата и да плуват по възможност по-гладко, без да оставят диря кръв. После изправи мачтата. Подпряно от пръта с куката и от напречното дърво, закърпеното платно се изду, лодката започна да се движи и той, полуизлегнат на кърмата, пое в югозападна посока.

Не му трябваше компас, за да му покаже къде е югозапад. Стигаше му да усеща южния вятър и надуването на платното. „Добре ще е да пусна една малка въдица, та да опитам да хвана нещо за ядене и за соковете в него.“ Но той не успя да намери въдица, а и сарделите бяха изгнили. Затова измъкна с куката малко жълти водорасли от водата и ги изтръска така, че малките скариди, които се намираха в тях, изпадаха на дъските в лодката. Имаше повече от дузина и те подскачаха като бълхи в пясък. Старецът им късаше главите е палеца и с показалеца си и ги съдвкваше заедно с черупките и опашките. Те бяха извънредно малки, но той знаеше, че са хранителни, а и на вкус бяха приятни. В шишето още имаше една-две глътки вода и като изяде скаридите, той изпи половината. Лодката плуваше добре, въпреки привързаната към нея огромна риба, и той я направляваше, като държеше лоста на кормилото под ръката си. Той виждаше рибата и му стигаше да погледне ръцете си и да усети гърба си, опрян на кърмата, за да се увери, че всичко това се бе случило наистина, а не насън. По едно време, към края, когато му беше много зле, той бе помислил, че това може да е сън. После, когато видя как рибата изскочи от водата и се издигна неподвижна над главата му, преди да падне отново, той вече знаеше, че става нещо невероятно странно и пак не можеше да повярва. Тогава той не виждаше добре, но сега зрението му беше съвсем в ред. Сега знаеше, че рибата съществува и че ръцете и гърбът му не бяха никакъв сън. „Ръцете бързо заздравяват — си мислеше той. — Раните се промиха от изтеклата кръв, а солената вода ще ги излекува. Няма по-голям целител от тъмната вода на залива. Трябва само да гледам да ми е бистър умът. Ръцете вече си свършиха работата и ние плуваме добре. Както ѝ е затворена устата и с щръкнала право

нагоре опашка, ние плуваме като брат и сестра с нея.“ После главата му се замая малко и той се позамисли дали рибата води него, или той нея. „Ако влачех рибата подире си, не би имало никакво съмнение. И ако тя беше в лодката, загубила цялото си достойнство, пак не би имало съмнение.“ Но те плаваха заедно, завързани един за друг, и старецът си каза: „Нека тя ме води, ако ще. Аз я бия само по хитрост и тя не ми мислеше злото.“

Те плуваха добре, а старецът топеше ръцете си в солената вода и гледаше да не му се размъти главата. Имаше високи кълбести облаци и други перести над тях, по които старецът позна, че вятърът ще продължи да духа цяла нощ. Той постоянно гледаше рибата, за да се увери, че тя действително съществува. Един час по-късно първата акула нападна рибата. Акулата не се появи случайно. Тя беше дошла от дълбочините на океана, когато тъмният облак кръв се бе очертал и след това разпръснал във водата, която там бе една миля дълбока. Толкова бързо се бе издигнала тя и без всякаква предпазливост, че изскочи на повърхността на синяка вода и се мярна на слънцето. След това отново потъна в морето, улови пак дирята и започна да плува в посока на лодката и рибата.

От време на време тя загубваше дирята, но пак я улавяше или само бегла следа от нея, и плуваше бързо и упорито в тази посока. Тя беше огромна акула от вида мако и Аормата [???] ѝ позволяваше да плува тъй бързо, както и най-бързите риби в морето. Всичко в нея бе красиво освен челюстите ѝ Гърбът ѝ бе син като на риба-меч, коремът и сребрист а кожата гладка и красива. Тя приличаше на риба-меч с изключение на огромните челюсти, които бяха затворени сега, понеже плуваше непосредствено под повърхността на водата, а високата ѝ гръбна перка, изправена неподвижно, пореше водата. Зад затворената и двойна устна осемте реда зъби бяха наклонени навътре. Това не бяха обикновените пирамидовидни зъби, каквито имат повече акули. Те имаха формата на човешки пръсти, когато са свити като нокти на граблива птица. Дълги бяха почти колкото пръстите на стареца и от двете страни имаха ръбове, остри като бръснач. Тази риба е създадена, за да се храни с онези риби в морето, които са толкова бързи, силни и добре въоръжени, че нямат друг враг. Като усети по-прясната диря, акулата ускори хода си и синята ѝ гръбна перка запори водата.

Още като я видя да се приближава, старецът знаеше, че тази акула не се бои от нищо и ще прави, каквото си ще. Той приготви харпуна и завърза въжето, а същевременно следеше с очи приближаващата се акула. Въжето беше късо, тъй като му липсваше парчето, което бе отрязал, за да завърже рибата към лодката. Умът му бе бистър сега и той бе изпълнен с решителност, без да храни особено големи надежди. „Такъв късмет не може да трае“ — си помисли той и хвърли поглед към рибата, като видя, че акулата е съвсем близо. „Все едно, че е било сън — си каза той на ум. — Не мога да ѝ попреча да отхапе от рибата, но може би ще успея да я убия.“

„Dentuso^[14] — си помисли той. — Да се почерни майка ти.“ Акулата се приближи до кърмата на лодката и когато нападна рибата, старецът видя устата ѝ да се отваря, видя особените ѝ очи и как зъбите и шумно се забиват в месото на рибата, точно над опашката. Главата на акулата бе извън водата, гърбът ѝ се подаваше и старецът чуваше как се къса кожата и месото на голямата риба. Тогава заби харпуна в една точка по главата на акулата, където чертата между очите ѝ се пресича с тази, която върви право назад от носа. В същност нямаше никакви черти. Насреща му бе само тежката, остра, синя глава, големите очи и тракащите, нападателни, всепоглъщащи челюсти. Но точно там бе мозъкът и старецът го улучи. Той го улучи, забивайки харпуна здраво и е всички сили с разкъравените си и разранени ръце. Той го заби без особена надежда, но решително и с истинска омраза.

Акулата се обърна и старецът видя, че очите ѝ са безжизнени. После тя се праметна още веднъж и се уви два пъти във въжето. Старецът знаеше, че е свършено с акулата, но тя все още не се предаваше. Тогава, легнала по гръб, тя заудря с опашка, затрака челюсти и почна да цепи водата като бърза моторна лодка. Водата цяла побеля от ударите на опашката и три четвърти от тялото на акулата беше над водата, когато въжето рязко се опъна, затрепери и се скъса. Акулата полежа неподвижно на повърхността известно време и старецът я наблюдаваше. После съвсем бавно потъна.

— Тя отнесе около дващест кила — каза старецът на глас. „Дигна ми харпуна и цялото въже — си помисли той — и сега рибата ми пак кърви и ще дойдат още акули.“

Вече не му беше приятно да гледа рибата, след като бе осакатена. Когато акулата ухапа рибата, тя сякаш бе ухапала него.

„Но аз убих акулата, която нападна рибата — си помисли той. — А по-голямо dentuso не съм виждал досега. А не е да не съм виждал големи акули.“

„Такъв късмет дълго не трае — си мислеше той. — Сега ми се иска всичко това да беше сън — да не бях уловял рибата и да съм сам в къщи, легнал в кревата върху постланите вестници.“

— Но човек не е създаден, за да бъде победен — каза той. — Можеш да унищожис човека, но не и да го победиш. Все пак съжалявам, че убих рибата — добави той мислено. — Сега идва най-лошото, а аз дори и харпун нямам. Dentuso е жестока, способна, силна и умна риба. Но аз излязох по-умен от нея. Пък може и да не съм! — продължи да разсъждава. — Може би само бях по-добре въоръжен.

— Не мисли, старче! — си каза той на глас. — Дръж този курс и бъди готов за всичко.

„Но трябва да мисля — си рече той на ум, — защото нищо друго не ми остава. Това е бейзболът. Бих искал да знам дали великият ди Маджо би харесал начина, по който ударих акулата право в мозъка. Не беше чак толкова трудно — си помисли той. — Всеки може да го направи. Дали изранените ми ръце ми пречеха толкова, колкото му пречат шиповете на него? Няма как да узная. Петата никога не ме е боляла освен онзи път, когато ме ужили един ватос^[15], като го докоснах при плуване, та ми парализира долната част на крака и почувствувах непоносима болка.“

— Мисли си за весели работи, старче — каза той. — С всяка минута ти си все по-близо до дома. По-леко плуваш сега без двадесетте кила.

Той знаеше много добре точно какво би могло да се случи, когато стигне средата на течението. Но нямаше какво да прави.

— Как да няма! — каза той гласно. — Мога да завържа ножа си към дръжката на едно от греблата.

Той стори това, като придържаше лоста на кормилото под мишница, а с крака си затискаше завързаното за долния ъгъл на платното въже.

— Сега да видим — рече той. — Пак съм само някакво старче, но поне не съм с голи ръце.

Вятърът духаше вече доста силно и лодката плуваше добре. Той гледаше само предната част на рибата и донякъде се обнадежди.

„Глупаво е да изгубиш надежда — си помисли той. — А и това навярно е грях. Не мисли повече за грехове — си каза той, малък ли огън ти гори на главата сега, та мислиш и за грехове! Освен това не ги разбирам тия работи.“

„Не разбирам точно какво е грях и не съм напълно убеден, че има грях. Може би беше грехота да убия рибата. Навярно е грях, макар и да я убих, за да живея и да доставям храна на много хора. Но тогава всичко е грях. Не мисли за грехове. Много късно е да мисля за това, а има хора, на които плащат да мислят за грехове. Те да мислят за тия работи. Ти си се родил рибар, както рибата се е родила, за да бъде риба. Свети Петър бил рибар, както и бащата на великия ди Маджо.“

Но той обичаше да мисли за всичко, което го засяга, и понеже нямаше какво да чете, а нямаше и радио, той продължи да мисли за греха. „Ти не уби рибата само за да си изкараш прехраната, като я продадеш — си мислеше той. — Ти я обичаше, докато беше жива, и сега пак я обичаш. Щом я обичаш, не е ли грях да я убиваш? Или да не е нещо по-лошо?“

— Ти много размисляш, старче — каза той гласно. „Но за тебе беше удоволствие да убиеш «зъбатото» — си помисли той. — И то живее от жива риба, както и ти. То не яде мърша, нито пък е живо въплъщение на лакомство, както са някои акули. То е красиво и благородно животно и от нищо не се бои.“

— Убих го при самозащита — каза старецът на глас, — и майсторски го убих.

„Освен това — разсъждаваше той — всяко същество убива друго същество по някакъв начин. Риболовът ме убива, но в същото време поддържа живота ми. Живея благодарение на момчето — си помисли той. — Дотолкова не бива да се самозалъгам.“

Той се наведе през борда и откъсна парче месо от мястото, където акулата беше захапала рибата. Сдъвка го и то му се видя много вкусно. Беше твърдо и сочно, също като месо, но не беше червено. Не беше влакнесто и той знаеше, че ще получи много добра цена за него на пазара. Но нямаше как да премахне кървавата диря във водата и старецът знаеше, че го чакаше беда.

Вятърът духаше равномерно, изменил само посоката си малко на североизток, и старецът знаеше, че сега вече вятърът няма скоро да спре. Той погледна напред, но не видя нито платна, нито корпус на

кораб или дим от комини. Виждаха се само хвърчащи риби, които изскачаха изпод носа на лодката и изхвъркваха встрани, а също и жълти полета от водорасли. Той дори не видя ни една птица. От два часа вече плуваше излегнат на кърмата, отхапваше понякога парченца от рибата и се опитваше да си почива и да събира сили, но изведнъж видя първата от две акули.

— Ау! — каза той на глас.

Тази дума не може да се преведе и може би е само звук, например като онзи, който човек неволно издава, когато усети пирон да минава през ръката му и да се забива в дървото.

— Galanos!^[16] — възкликна той.

Сега забеляза втора перка да се подава зад първата и позна по кафявата триъгълна перка и по широкия размах на опашката, че те са от акулите с широки глави, Бяха усетили дирята и бяха така възбудени и така оглупели от глад, че ту намираха, ту изпускаха дирята от вълнение, Но все пак постоянно се приближаваха.

Старецът завърза въжето на платното и залости кормилото. После вдигна греблото с вързания за него нож. Вдигна го колкото се може по-леко, защото ръцете му въставаха от болка. Тогава той леко отпусна пръстите и отново ги сви около греблото, за да ги раздвижи. После здраво стисна греблото, за да ги накара да претръпнат сега и да не се отпуснат, и гледаше как се приближават акулите. Сега вече виждаше широките им плоски и изострени като лопата глави и широките им гръдни перки с бели върхове. Те бяха гадни вонящи акули, които се хранят и с мърша, и с живи твари. Когато са гладни, те захапват греблото и даже кормилото на лодката. Тези акули отхапват краката на костенурките, когато те спят на повърхността на водата, и гладът ги кара да нападат и хора във водата, дори ако не миришат на рибя кръв или на слуз от риба.

— Ау! — каза старецът. — Galanos! Хайде, елате да ви видя!

Те дойдоха, но не както бе дошла акулата Мако. Първата от тях зави и се мушна под лодката и старецът усещаше как тя се клатушка, когато акулата късаше от месото на рибата. Другата акула погледна стареца с цепнатите си жълти очи, след това бързо се насочи с широко разтворените си в полукръг челюсти към опашката на рибата, за да я ухапе там, дето месото бе вече разкъсано. Линията, където мозъкът на главата се съединява с гръбначния мозък, ясно личеше отгоре на

кафявата ѝ глава и по гърба ѝ и старецът заби завързания за греблото нож точно там, после го издърпа и го заби отново в жълтите ѝ котешки очи. Акулата пусна рибата и се плъзна надолу, поглъщайки отхапаното месо, преди да умре.

Лодката още се тресеше от движенията на другата акула, която късаше месото на рибата, и старецът отпусна платното, за да завърти лодката на борд и да остави акулата на открито. Като видя акулата, той се наведе през борда и я удари, но попадна само на месо, а кожата и бе много твърда и ножът едва проникна в нея. От удара го заболяха не само ръцете, но и рамото. Но акулата бързо излезе от водата с главата напред и старецът я удари право в средата на плоската ѝ глава точно когато устата ѝ се подаде от водата и се допря до рибата. Старецът измъкна ножа и отново удари акулата точно в същото място. Акулата продължаваше да държи рибата със сключените си челюсти и той отново я удари в лявото око. Акулата все още не пуцаше рибата.

— Значи, се опъваш? — възкликна старецът.

Той заби ножа между гръбначния стълб и мозъка. Това бе лесен удар и той усети как се пререза хрущялът. Старецът обърна греблото и постави плоската част между челюстите на акулата, за да ги отвори. Бързо завъртя греблото. Когато акулата се отпусна, той ѝ каза:

— Хайде, галано, потъвай цяла миля надолу! Иди да видиш приятелката си, а може и да е майка ти.

Старецът обърса острието на ножа и остави греблото. После опъна въжето на платното и то се изду, а той насочи лодката по предишния ѝ курс.

— Те трябва да са изяли една четвърт от рибата, и то най-хубавото месо — каза той на глас. — По-добре да беше сън и никога да не бях я улавял! Съжалявам, че така се случи, рибо. Всичко пропадна.

Той замълча и вече не искаше да гледа рибата. Както ѝ бе изтекла кръвта, тя имаше сребристия цвят на огледална амалгама, но ивиците на кожата ѝ още личаха.

— Не трябваше да излизам толкова навътре в морето, рибо — каза той. — Това не беше от полза нито за мене, нито за тебе. Прощавай, рибо.

„Сега виж дали още е завързан здраво ножът и провери да не е прорязано някъде въжето — си каза той на ум. — После гледай да ти е в ред ръката, защото още кой знае какво те чака.“

„Колко жалко, че нямам камък вместо нож — каза старецът, след като провери състоянието на въжето, с което бе завързан ножът за греблото. — Трябваше да взема камък със себе си. Много работи трябваше да вземеш със себе си, старче, но нищо не взе. Сега не му е времето да мислиш за неща, които ти липсват. Помисли какво можеш да направиш с това, което имаш под ръка.“

— Все добри съвети ми даваш — каза той на глас. — Омръзнаха ми вече.

После взе лоста на кормилото под мишница и потопи двете си ръце във водата. Лодката се носеше леко напред. — Един господ знае колко месо е задигнала последната акула — каза той. — Но сега лодката е много по-лека.

Той не искаше да мисли за осакатената долна част на рибата. Знаеше, че при всяко остро поклащане на лодката акулата бе късала месо и че рибата сега оставя в океана широка като шосе диря от кръв, която можеше да примами всички акули.

„С тази риба човек можеше да изкара цяла зима — си помисли той. — Не мисли за това. Просто си почивай и гледай ръцете ти да са добре, за да запазиш онова, което е останало от нея. Миризмата от кръв по ръцете ми няма никакво значение сега, с тая голяма диря във водата. Освен това ръцете ми не кървят много. Не са много дълбоко порязани. Кървенето може да помогне на лявата да не се схване отново.“

„Сега за какво ли да мисля? — си каза той на ум. — За нищо. Не трябва да мисля за нищо, а само да чакам следващите акули. Колко съжалявам, че това действително не бе сън — помисли той. — Но кой знае? Можеше и да свърши добре.“

Следващата акула, която дойде, беше от тези със сплескан нос. Тя дойде, както прасето идва да лочи, само че прасето няма толкова широки уста, че да пъхнеш, ако щеш, цялата си глава в нея. Старецът я остави да ухапе рибата, после заби завързания за греблото нож право в мозъка ѝ. Но акулата се дръпна назад, като се превъртя, и острието на ножа се счупи.

Старецът седна при кърмата и почна да направлява лодката. Той дори не погледна да види как акулата бавно потъна във водата. Изпървом тя се виждаше в истинските си размери, после стана малка,

след това съвсем малка. Това винаги доставяше особено удоволствие на стареца. Но сега дори не се обърна да я види как потъва.

„Остава ми куката — каза той, — но тя няма да свърши работа. Имам двете гребла, кормилото и късото дърво.“

„Сега вече ме победиха — си помисли той. — Много съм стар, за да убивам акулата с тояга. Но ще се опитам, докато имам греблата, късото дърво и кормилото.“

Той отново потопи ръцете си във водата, за да ги кисне. Беше късно следобед, а той не виждаше нищо освен морето и небето. Имаше повече вятър от преди и той се надяваше скоро да зърне сушата.

— Уморен си, старче — каза той, — до смърт си уморен.

Акули нападаха рибата отново едва при залез слънце. Старецът видя кафявите перки да се приближават сред широката диря, която рибата неволно оставяше във водата. Те дори не бяха разпръснати, а плуваха непосредствено една до друга, насочени право към лодката. Той залости кормилото, завърза въжето на платното и измъкна дървото изпод дъската на кърмата. Това беше дръжка на счупено и прерязано гребло, дълго около два фута и половина. Той можеше да си служи добре с дървото само е една ръка, защото дръжката му беше къса. Той го хвана здраво с дясната ръка, като ту свиваше, ту разпущаше пръстите си, и наблюдаваше приближаващите се акули. И двете акули бяха галано.

„Трябва да оставя първата здраво да ухапе рибата и да я ударя по върха на носа или точно сред главата“ — си помисли той.

Двете акули нападаха едновременно и като видя по-близката до него да раззинва челюсти и да ги забива в сребрилата страна на рибата, той вдигна високо дървото и го стовари тежко и с трясък по широката ѝ глава. Той усети, че дървото удари по нещо твърдо, но поддаващо, като гума. Но усети и твърдостта на кост и още веднъж здраво удари акулата по самия връх на носа, тъкмо когато тя се отдръпна от рибата.

Другата акула плуваше наоколо, като се приближаваше и отново се отдалечаваше, но сега напада с широко отворени челюсти. Старецът видя акулата да отхапва месо от рибата и как от ъглите на затворените ѝ челюсти се подават бели парчета месо. Замахна и я улучи в главата, но акулата го погледна и откъсна парчето месо. Старецът отново я удари с дървото точно когато тя се отдръпваше, за

да глътне месото, но ударът допадна в тежка, солидна, подобна на гума маса.

— Хайде, галано — каза старецът, — хайде ела!

Акулата дойде стремително и старецът я удари тъкмо когато тя затваряше челюстите си. Той я удари здраво и толкова отвисоко, колкото можа да вдигне дървото. Този път той усети, че докосна костта в основата на мозъка и отново я удари на същото място, докато акулата бавно откъсна парче месо и се плъзна под рибата.

Старецът следеше да види дали пак ще се върнат, но нито една от двете акули не се подаде. След малко видя едната да описва кръгове на повърхността на водата. Той не видя перката на другата.

„Не можех да се надявам, че ще ги убия си помисли той. — На времето си бих могъл да ги убия. Много силно ударих и двете ѝ не вярвам нито едната, нито другата да се чувствуват особено добре. Ако имах дърво, което да хвана с две ръце, положително можех да убия първата акула дори и на тия години.“

Той не искаше да гледа рибата. Знаеше, че половината бе вече унищожена. Докато се бореше с акулите, слънцето беше залязло.

— Скоро ще се стъмни — каза той. — Тогава вероятно ще видя сиянието на Хавана. Ако съм много на изток, ще видя светлините на някои от новите плажове.

„Сега не може да съм вече толкова навътре — си помисли той. — Надявам се, че никой не се е тревожил много за мене. Разбира се, само момчето се е тревожило, но не се съмнявам, че то има вяра в мене. Много от старите рибари ще се тревожат. Пък и мнозина други — си каза той. — Добър ни е градът.“

Той вече не можеше да приказва на рибата, защото тя бе твърде много осакатена. Тогава му хрумна някаква мисъл.

— Половина риба — каза той. — Риба ти беше преди. Съжалявам, че отидох толкова навътре. От това пропаднахме и двамата. Но ние с тебе убихме много акули и добре наредихме много други. Колко ли акули си убила ти, стара риба? Не току-тъй имаш на главата си това копие.

Приятно му беше да мисли за рибата и за онова, което тя би могла да направи на някоя акула, ако плуваше свободно. „Трябваше да ѝ отсека меча, за да се боря с тях — си помисли той, — но нямах брадвичка, а после оставах и без нож.“

„Да имах брадвичка, че да завържа меча й за една гребло, какво оръжие ставаше от него! Тогава можехме Заедно да се борим с тях. Какво ще сториш, ако дойдат през нощта? Какво можеш да направиш?“

— Ще се боря с тях — каза той, — ще се боря с тях, докато умра.

Но в настъпилата тъмнина, без сияние по небето и без светлини, усещайки само вятъра и равномерното надуване на платното, му се стори, че вече е мъртъв. Той събра ръцете си и опипа дланите. Те не бяха мъртви и той Можеше да предизвика болка в тях дори само като ги отваря и затваря. Облегна се на кърмата на лодката и разбра, че не е умрял. Раменете му подсказваха това.

„Имам да казвам всичките молитви, които обещах да кажа, ако уловя рибата — си помисли той. — Но сега съм много уморен за молитви. По-добре да взема чувала, че да го метна на раменете.“

Той лежеше в задната част на лодката, направляваше я и наблюдаваше небето, за да види кога ще се появи сиянието. „Поне половината от рибата ми остава — помисли той. — Може да ми провърви и да Закарам предната половина. Би трябвало да имам поне малко щастие.“

— Не — каза той, — ти насили късмета си, като отиде много навътре в морето.

— Стига глупости — продължи той на глас. — Гледай да не заспиш и направлявай лодката. Много късмет може да имаш занапред.

— Ще ми се да си купя малко, ако се продаваше някъде — рече той.

— С какво да го купя? — сам се запита. — Мога ли да го купя с един загубен харпун, със счупен нож и с две разранени ръце?

— Не е изключено — каза той. — Ти се опита да го купиш с осемдесет и четири дни в морето. И за малко не ти го продадох.

„Не трябва да мисля такива глупости — си каза той на ум. — Късметът е нещо, което идва в много образи и кой ли би могъл да го познае? Все пак бих си купил малко в един иди друг вид и бих платил, каквото ми поискат. Да можех само да видя сиянието на светлините — си помисли той. — Твърде много неща искам. Но сега желая точно това.“

Той се опита да се настани по-удобно, за да направлява лодката, и по болката позна, че не е умрял.

Трябва да е било към десет часа вечерта, когато видя отразеното сияние на светлините на града. Отначало те бяха едва забележими, като светлината в небето, преди да изгрее луната. След това по-ясно изпъкнаха през океана вече развълнуван от засилващия се вятър. Той направляваше лодката към сиянието и си помисли, че трябва скоро да навлезе в течението.

„Свърши се вече — си помисли той. — Те навярно пак ще ме нападнат. Но какво може да им направи човек в тъмнината и без оръжие?“

Той целият беше вдървен и всичко го болеше. Раните и всички мускули, които бе напрягал през деня, го заболяха, като застудя през нощта: „Дано не трябва пак да се бия с тях — си помисли той. — Толкова ми се иска да не става нужда пак да се бия с тях.“

Но към полунощ той се би с акулите и тоз път знаеше, че борбата е съвсем безполезна. Те дойдоха на глутница и той виждаше само как перките им порят водата и как фосфоресцират телата им, когато се нахвърлят върху рибата. Той удряше главите и чуваше как челюстите късат месо и лодката се разтърсва, когато захапваха рибата отдолу. Удряше отчаяно натам, където усещаше и долавяше акулите, докато нещо дръпна дървото и то се изплъзна от ръцете му. Успя да измъкне лоста от кормилото и почна да удря и сече с него, като го държеше с две ръце и го стоварваше отново и отново по акулите. Но те бяха вече до носа на лодката и нападаха една след друга или заедно, късайки парчета месо, което светеше във водата, а после пак се завръщаха.

Най-после една акула захапа самата глава и той разбра, че всичко е свършено. Замахна с лоста на кормилото по главата на акулата, чиито челюсти се бяха здраво вкопчили в тежката глава на рибата, която не се откъсваше. Той я удари веднъж, и втори, и трети път. Чу как се счупи лостът и започна да мушка акулата с разделения край. Той усети дървото да потъва в месото на акулата и понеже знаеше, че е остро накрая, повторно го заби в нея. Акулата пусна главата и се отдалечи. Това беше последната акула от глутницата, която дойде. Нямаше вече какво да ядат.

Старецът едва дишаше и усети особен вкус в устата си. Лек, малко сладникав вкус на бакър — и той за момент се уплаши от него. Но това бързо мина.

Тогава плю в водата и каза:

— На, яжте това, галано. И сънувайте, че сте убили човек.

Сега вече знаеше, че е победен, окончателно и безвъзвратно победен. Върна се на кърмата и видя, че счупеният край на лоста влизаше достатъчно в процепа на кормилото, за да му позволи да направлява. Той нагласи чувала на рамената си и оправи посоката на лодката. Сега тя плуваше много леко и у стареца нямаше ни мисъл, ни никакви чувства. Всичко му беше безразлично сега и той направляваше лодката толкова добре, колкото му позволяваха силите, за да се прибере в пристанището. През нощта акули нападнаха скелета на рибата, но тъй, сякаш някой обира трохите от масата. Старецът не обръщаше внимание нито на тях, нито на нещо друго освен на кормилото и на платното. Само забеляза колко леко и добре плуваше лодката сега, когато нямаше такава тежест край борда.

„Нищо й няма — си помисли той. — Здрава е и няма никакви повреди освен лоста на кормилото. Това лесно ще се замени.“ Той усети, че плува с течението и виждаше светлините на селищата по брега. Знаеше вече къде се намира и много лесно беше да се върне у дома си.

„Поне вятърът е наш приятел — си помисли той. — И голямото море с нашите приятели и неприятели. И леглото — си помисли той, — и леглото е мой приятел. Легло и само легло — си помисли той. — Славно ще бъде да си легнеш. Лесно е, когато си победен — си каза той на ум. — Никога не си давах сметка колко е лесно. И какво те победи?“ — Нищо — каза той на глас. — Влязох много навътре. Когато влезе в малкото пристанище, светлините на „Терасата“ бяха загасени и той знаеше, че всички си бяха легнали. Вятърът постепенно се бе усилил и сега духаше силно. Все пак в пристанището беше спокойно и той закара лодката до чакълестия бряг под скалите. Нямаше кой да му помогне и той докара лодката, колкото може, до брега. След това слезе от нея и я завърза за един камък.

Извади мачтата, нави платното около нея и го завърза. После вдигна мачтата на рамо и пое нагоре. Едва тогава си даде сметка за дълбочината на умората си. Спря за момент, извърна глава и в отражението на уличната лампа видя голямата опашка на рибата, щръкнала доста зад кърмата на лодката. Той видя бялата гола линия на гръбнака и тъмната маса на главата със стърчащия меч и празнината между нея и опашката. Сетне продължи да се изкачва, но падна, като

възлезе на височината, и лежа известно време с мачтата на рамо. Опитва се да стане, но това бе твърде трудно и той остана седнал с мачтата на рамо и погледна пътя. Една котка мина край откъдната страна, тръгна по своя работа, и старецът я проследи с поглед. След това просто гледаше пътя.

Най-после той остави мачтата на земята и се изправи. Сетне я вдигна, постави я на рамо и закрачи нагоре по пътя. Пет пъти трябваше да сяде на земята, докато стигне колибата си.

В колибата той облегна мачтата на стената. В тъмнината намери шише с вода и отпи една глътка. После легна на кревата. Той дръпна одеялото над рамената си, зави гърба и краката си и заспа с лице върху вестниците, с изопнати назад ръце и обърнати нагоре длани.

Той спеше, когато на заранта момчето надникна през вратата. Вятърът духаше толкова силно, че лодките нямаше да излизат този ден и момчето беше спало до късно, а сетне дойде при колибата на стареца, както правеше всяка сутрин. То видя, че старецът диша, после видя ръцете му и започна да плаче. Излезе съвсем тихо, за да донесе кафе, и не преставаше да плаче, докато вървеше по пътя.

Много рибари се бяха насъбрали край лодката и гледаха онова, което бе превързано към нея. Един от тях беше във водата с навити панталони и измерваше скелета с парче въже.

Момчето не отиде до лодката. Вече бе ходило там и един от рибарите се грижеше за лодката вместо него.

— Как е той? — извика един от рибарите.

— Спи — извика момчето, нехаещо, че го виждат да плаче. — Никой да не го безпокои!

— Била е осемнадесет фута от носа до опашката — викна към него рибарят, който мереше рибата.

— Вярвам — каза момчето.

То влезе в „Терасата“ и поиска кана е кафе.

— Да е горещо, с много мляко и захар.

— Още нещо?

— Не. После ще видя какво може да яде.

— Ама каква риба е била! — каза съдържателят. — Никой не е виждал друга такава. И двете риби, които вчера уловихте, също бяха хубави.

— По дяволите моите риби! — каза момчето и пак започна, да плаче.

— Искаш ли нещо за пиене? — попита съдържателят.

— Не — каза момчето. — Кажим им да не безпокоят Сантяго. Пак ще дойда.

— Кажим му, че ми е жал за него.

— Благодаря — рече момчето.

Момчето занесе гореща кана кафе в колибата на стареца и седя до него, докато той се събуди. По едно време като че ли старецът почна да се събужда, но пак потъна отново в дълбок сън. Момчето прескочи до една къща отгатък пътя да поиска назаем малко дърва, да стопли кафето.

Най-после старецът се събуди.

— Не ставай — каза момчето. — Изпий това! — и то наля малко кафе в една чаша.

Старецът го взе и го изпи.

— Победиха ме, Манолин — каза той. — Наистина ме победиха.

— Не тя те е победила. Рибата не те е победила. — Да. Така е. Това стана после.

— Педрико се грижи за лодката и за вещите. Какво искаш да правят с главата?

— Нека Педрико я насече за рибни капани.

— А мечът?

— Взemi го, ако го искаш.

— Ще го взема — каза момчето. — Сега трябва да се разберем за другите работи.

— Търсиха ли ме?

— Разбира се. От бреговата охрана и с аероплани.

— Океанът е много голям, а лодката е малка и мъчно се забелязва — каза старецът.

Той почувствува колко е приятно да има на кого да говори, вместо да говори само на себе си и на морето.

— Ти ми липсваше — каза той. — Какво уловихте?

— Една риба в първия ден, една на втория и две на третия.

— Много добре.

— Сега пак заедно ще ходим на риба.

— Не. Не ми върви. Вече нямах късмет.

— По дяволите късметът — каза момчето. — Аз ще ти донеса късмет.

— Какво ще кажат вашите?

— Все ми е едно. Вчера улових две риби. Сега ще излизаме заедно, защото имам още много да уча от тебе.

— Трябва да си вземем едно хубаво копие и винаги да го държим в лодката. Можеш да направиш острието от ресор на някой стар форд. Ще дадем да го наточат в Гуанабакоа. Трябва да е остро и некалено, за да не се счупи. Ножът ми се счупи.

— Ще взема друг нож и ще дам да наточат един ресор. Още колко дни ще духа този силен бриз?

— Може би три, може и повече.

— Всичко ще приготвя — каза момчето. — Лекувай си ръцете, дядо.

— Знам как да ги цера. През нощта изплюх нещо много особено и ми се стори, че нещо се скъса в гърдите ми.

— Гледай и това да изцериш — каза момчето. — Легни си, дядо, пък аз ще ти донеса чистата риза. И нещо за ядене.

— Донеси кой да е вестник от дните, през които ме нямаше — каза му старецът.

— Трябва бързо да оздравееш, защото има много да уча, а ти можеш да ме научиш на всичко. Много ли се измъчи?

— Много — каза старецът.

— Ще донеса яденето и вестниците — каза момчето. — Почини си добре, дядо. Ще донеса някой цяр от аптеката за ръцете ти.

— Не забравяй да кажеш на Педрико, че главата е за него.

— Няма да забравя.

Когато момчето излезе от вратата и пое надолу по издълбания в кораловите скали път, то пак плачеше.

Този следобед в „Терасата“ имаше туристи и една жена от групата погледна надолу във водата между празните бирени кутии и умрелите „баракудас“ и видя един огромен, дълъг, бял гръбнак с грамадна опашка, която проливът повдигаше и люлееше, докато източният вятър надигаше големи вълни извън пристанището.

— Какво е това? — попита тя келнера и посочи дългия гръбнак на грамадната риба, превърнала се в смет, която отливът щеше да отнесе в океана.

— Tiburon^[17] — каза келнерът, — акула. — Той искаше да обясни какво се бе случило.

— Аз не знаех, че акулите имат такива красиви, просто изваяни опашки.

— И аз не знаех — отговори господинът, който я придружаваше.

Нагоре по пътя, в колибата, старецът пак спеше. Той още спеше, легнал по очи, и момчето седеше до него и го гледаше. Старецът сънуваше лъвовете.

---

[1] Марлин — риба-меч. — Б. пр. ↑

[2] Мъското Коуст — Брега на комарите. ↑

[3] Испанско възклицание, изразяващо несъгласие. — Б. пр. ↑

[4] Bonito, albacora — видове тон. ↑

[5] Буквално „зла вода“ (исп.) — простионародно название на медузата. — Б. пр. ↑

[6] Poison oak, ivy — американско растение, което при допир с кожата дава силни обриви. — Б. пр. ↑

[7] Спазма — Б. пр. ↑

[8] Близо 1 метър. — Б. пр. ↑

[9] Un espuela de hueso (исп.) — шип на костта. — Б. пр. ↑

[10] El campeon (исп.) — шампионът. — Б. пр. ↑

[11] dorado (исп.) — златист. — Б. пр. ↑

[12] Един ярд е равен на 91 см. — Б. пр. ↑

[13] Лампри — вид риба, която се впива в по-едрите риби. — Б. пр. ↑

[14] ??? ↑

[15] Ватос — електрическа риба. — Б. пр. ↑

[16] Galano (исп.) — вид акула. — Б. пр. ↑

[17] Tiburon (исп.) — акула. — Б. пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.